

ამონარიდები საქართველოს კანონმდებლობიდან

საქართველოს კონსტიტუცია

მუხლი 8

საქართველოს სახელმწიფო ენა არის ქართული, ხოლო აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში აბრეთვე - აფხაზური.

მუხლი 14

ყველა ადამიანი დაბადებით თავისუფალია და კანონის წინაშე თანასწორია განურჩევლად რასისა, კანის ფერისა, ენისა, სქმისა, რელიგიისა, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებებისა, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილებისა, წარმოშობისა, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობისა, საცხოვრებელი ადგილისა.

მუხლი 26

1. ყველას აქვს საზოგადოებრივი ბაერთიანებების, მათ შორის პროფესიული კავშირების შექმნისა და მათში ბაერთიანების უფლება.

2. საქართველოს მოქალაქეებს უფლება აქვთ ორგანული კანონის შესაბამისად შექმნან პოლიტიკური პარტია, სხვა ბაერთიანება და მონაწილეობა მიიღონ მის საქმიანობაში.

მუხლი 38

1. საქართველოს მოქალაქენი თანასწორი არიან სოციალურ, ეკონომიკურ, კულტურულ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში განურჩევლად მათი ეროვნული, ეთნიკური, რელიგიური თუ ენობრივი კუთვნილებისა. საერტაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებისა და ნორმების შესაბამისად მათ უფლება აქვთ თავისუფლად, ყოველგვარი დისკრიმინაციისა და ჩარევის ბარეშე განავითარონ თავიანთი კულტურა, ისარბებლონ დედანით პირად ცხოვრებაში და საჯაროდ.

მუხლი 85

2. სამართალწარმოება ხორციელდება სახელმწიფო ენაზე. პირს, რომელმაც სახელმწიფო ენა არ იცის, მიეჩინება თარჯიმანი. იმ რაიონებში, სადაც მოსახლეობა არ ფლობს სახელმწიფო ენას, უზრუნველყოფილია სახელმწიფო ენის შესწავლისა და სამართალწარმოებასთან დაკავშირებული საკითხების ბადაუყვეტა.

“ეროვნულ უმცირესობათა დაცვის შესახებ” ჩარჩო კონვენცია

რეტიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის 2005 წლის 13 ოქტომბრის №1938 დადგენილებით

ბანცხადება კონვენციის 30-ე მუხლის შესაბამისად

ოქმი 30-ე მუხლის შესაბამისად, საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენამდე, მოცემული კონვენცია მოქმედებს მხოლოდ იმ ტერიტორიაზე, რომელზედაც ვრცელდება საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლების იურისდიქცია.

სტრასბურგი, 1.II.1995

წინამდებარე ჩარჩო კონვენციის ხელმომწერი ევროპის საბჭოს წევრი და სხვა სახელმწიფოები,

ითვალისწინებენ რა, რომ ევროპის საბჭოს მიზანია მის წევრებს შორის უფრო დიდი ერთიანობის მიღწევა იმ იდეალებისა და პრინციპების დაცვის მიზნით, რომლებიც წარმოადგენენ მათ საერთო მემკვიდრეობას;

ითვალისწინებენ, რა რომ ამ მიზნის მიღწევის ერთ-ერთ მოდელს წარმოადგენს აღამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვა და შემდგომი რეალიზაცია;

სურთ რა შეასრულონ ევროპის საბჭოს წევრი სახელმწიფოების მთავრობათა მეთაურების მიერ ვენაში 1993 წლის 9 ოქტომბერს მიღებული დეკლარაცია;

ბადაყვდა რა მათ ტერიტორიებზე ეროვნული უმცირესობების არსებობის დაცვა;

ითვალისწინებენ რა, რომ ევროპის ისტორიის განვითარებამ გვიჩვენა, რომ ეროვნული უმცირესობების დაცვას დიდი მნიშვნელობა აქვს სტაბილურობის, დემოკრატიული უსაფრთხოებისა და მშვიდობისათვის ამ კონტინენტზე;

ითვალისწინებენ რა, რომ კლუბალისტური და ჯემმარიტად დემოკრატიული საზოგადოება არა მხოლოდ აკტივს უნდა სცემდეს ეროვნული უმცირესობისადმი კუთვნილი თითოეული პირის ეთნიკურ, ლიბვისტურ და რელიგიურ თვითმყოფადობას, არამედ ასევე უნდა შექმნას სათანადო პირობები, რომლებიც საშუალებას მისცემენ მათ გამომავლავნონ, დაიცვან და განავითარონ თავიანთი თვითმყოფადობა;

ითვალისწინებენ რა, რომ ტოლერანტობისა და დიალოგის ატმოსფეროს შექმნა აუცილებელია, რათა კულტურული მრავალფეროვნება წარმოადგენდეს არა დანაწილების, არამედ თითოეული საზოგადოების სულიერი გამდიდრების წყაროსა და ფაქტორს;

ითვალისწინებენ რა, რომ ტოლერანტული და აყვავებული ევროპის რეალიზაცია დამოკიდებულია არა მხოლოდ სახელმწიფოთაშორის თანამშრომლობაზე, არამედ ასევე მოითხოვს ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობას ხელისუფლების ადგილობრივ და რეგიონალურ ორბანობებს შორის, თითოეული სახელმწიფოს კონსტიტუციისა და ტერიტორიული მთლიანობისათვის მიზნის მიუხედავად;

მხედველობაში იღებენ რა აღამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციასა და მის ოქმებს;

მხედველობაში იღებენ რა ბაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენციებსა და დეკლარაციებში, ასევე ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის კონვენციის დოკუმენტებში, კერძოდ, 1990 29 ივნისის კოპენჰაგენის დოკუმენტში განსაზღვრულ ვალდებულებებს ეროვნული უმცირესობების დაცვის მიმართ;

ბადაყვდა რა განსაზღვრონ ის პრინციპები, რომელთა აკტივისცემაც აუცილებელია და ის ვალდებულებანი, რომლებიც გამომდინარეობენ მათგან, იმ მიზნით, რომ კანონის ფარგლებში წევრ და სხვა სახელმწიფოებში, რომლებიც შეიძლება გახდნენ წინამდებარე დოკუმენტის მხარეები, სახელმწიფოთა ტერიტორიული მთლიანობისა და ეროვნული სუვერენიტეტის პატივისცემით უზრუნველყოფილი იქნას ეროვნული უმცირესობებისა და იმ პირების უფლებებისა

და თავისუფლებების ეფექტური დაცვა, რომლებიც მიეკუთვნებიან ამგვარ უმცირესობებს;

ბადაყყდა რა განხორციელდეს ამ ჩარჩო კონვენციაში განსაზღვრული პრინციპები მხარეთა ეროვნული კანონმდებლობისა და სათანადო სამთავრობო პოლიტიკის მეშვეობით, შეთანხმდნენ შემდეგზე:

ნაწილი I

მუხლი 1

ეროვნული უმცირესობებისა და იმ პირების უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა, რომლებიც მიეკუთვნებიან ამგვარ უმცირესობებს, წარმოადგენს ადამიანის უფლებების საერთაშორისო მასშტაბით დაცვის უმთავრეს ნაწილს და რეგორც ასეთი, არის საერთაშორისო თანამშრომლობის სფერო.

მუხლი 2

ამ ჩარჩო კონვენციის დებულებების გამოყენება მოხდება კეთილი განზრახვით, ურთიერთობებისა და ტოლერანტობის სულისკვეთებით და სახელმწიფოთა შორის კეთილგზობის, მშობრული ურთიერთობებისა და თანამშრომლობის პრინციპებთან შესაბამისობაში.

მუხლი 3

1. ყველა პირს, რომელიც მიეკუთვნება ეროვნულ უმცირესობას, აქვს უფლება თავისუფლად აირჩიოს მას მოეძენენ თუ არა, რეგორც ეროვნული უმცირესობის წარმომადგენელს და დაუფლებელია, რომ ამ არჩევანიდან ან ამ არჩევანთან დაკავშირებული უფლებებით სარგებლობიდან გამომდინარეობდეს რაიმე არახელსაყრელია.

2. პირებს, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს, შეუძლიათ ინდივიდუალურად, ისევე რეგორც სხვებთან ერთად კავშირში, განახორციელონ ის უფლებები და ისარგებლონ იმ თავისუფლებებით, რომლებიც გამომდინარეობენ წინამდებარე ჩარჩო კონვენციით უზრუნველყოფილი პრინციპებიდან.

ნაწილი II

მუხლი 4

1. მხარეები იღებენ ვალდებულებას უზრუნველყონ ეროვნული უმცირესობებისადმი კუთვნილი პირების კანონის წინაშე თანასწორობა და კანონის მიერ თანაბარი დაცვა. ამ მიმართებით აკრძალულია ეროვნული უმცირესობებისადმი კუთვნილებაზე დაფუძნებული ნებისმიერი დისკრიმინაცია.

2. აუცილებლობის შემთხვევაში, მხარეები იღებენ ვალდებულებას მიიღონ ადეკვატური ზომები იმისათვის, რომ ეკონომიკური, სოციალური, კოლიტიკური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში ხელი შეუწყონ მთლიანი და ეფექტური თანასწორობის დამკვიდრებას იმ პირებს შორის, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობას და იმათ შორის, რომლებიც მიეკუთვნებიან უმრავლესობას. ამ მხრივ, ისინი სათანადოდ გაითვალისწინებენ იმ პირების სპეციფიკურ მდგომარეობას, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს.

3. მ-2 პუნქტის შესაბამისად მიღებული ზომები არ იქნებიან განხილული, რეგორც დისკრიმინაციის აქტი.

მუხლი 5

1. მხარეები იღებენ ვალდებულებას შეუქმნან აუცილებელი პირობები იმ პირებს, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს, მათი კულტურის შენარჩუნებისა და განვითარებისათვის და მათი თვითმყოფალობის პირითადი ელემენტების, კერძოდ, რელიგიის, ენის, ტრადიციებისა და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისათვის.

2. იმ ზომებისათვის ზიანის მიუყენებლად, რომელთა მიღებაც ხდება მათი ზოგადი ინტეგრაციული პოლიტიკის შესაბამისად, მხარეებმა თავი უნდა შეიკავონ ისეთი პოლიტიკისა და პრაქტიკის განხორციელებისაგან, რომლებიც მიზნად ისახავენ ეროვნული უმცირესობისადმი კუთვნილი პირების ასიმილაციას მათი სურვილის წინააღმდეგ და უნდა დაიცვან ეს პირები ნებისმიერი ქმედებისაგან, რომელიც მიზნად ისახავს ამგვარ ასიმილაციას.

მუხლი 6

1. მხარეები წახალისებენ ტოლერანტობისა და კულტურათშორისი დიალოგის სულისკვეთებას და მიიღებენ ეფექტურ ზომებს მათ ტერიტორიებზე მცხოვრებ ყველა პირს შორის ურთიერთპატივისცემის, ურთიერთგაგებისა და თანამშრომლობის მხარდასაჭერად კერძოდ, განათლების, კულტურისა და მასმედიის სფეროში, მიუხედავად ამ პირების ეთნიკური, კულტურული, ლინგვისტური ან რელიგიური კუთვნილებისა.

2. მხარეები იღებენ ვალდებულებას მიიღონ შესაბამისი ზომები იმ პირების დასაცავად, რომლებიც შეიძლება დაექვემდებარონ მუქარას ან დისკრიმინაციას, მტრულ დამოკიდებულებას ან აკლადობას მათი ეთნიკური, კულტურული, ლინგვისტური ან რელიგიური კუთვნილებისა და გამო.

მუხლი 7

მხარეები უზრუნველყოფენ ყველა იმ პირის მშვიდობიანი შეკრების, გაერთიანების, გამოხატვის და აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლების პატივისცემას, რომელიც მიეკუთვნება ეროვნულ უმცირესობებს.

მუხლი 8

მხარეები იღებენ ვალდებულებას აღიარონ, რომ თითოეულ პირს, ვინც მიეკუთვნება ეროვნულ უმცირესობას, აქვს უფლება გამოამჟღავნოს მისი რელიგია ან რწმენა და შექმნას რელიგიური დაწესებულებები, ორგანიზაციები და ასოციაციები.

მუხლი 9

1. მხარეები იღებენ ვალდებულებას აღიარონ, რომ თითოეული იმ პირის გამოხატვის თავისუფლება, რომელიც მიეკუთვნება ეროვნულ უმცირესობებს, ასევე მოიცავს თავისუფლებას ჰქონდეს მოსახრებები და მიიღოს და განსვს ინფორმაცია და იღებენ უმცირესობის ენაზე სახელმწიფო ხელისუფლების ჩარევის გარეშე და საზღვრების მიუხედავად, მხარეები, მათი სამართლებრივი სისტემების ფარგლებში უზრუნველყოფენ, რომ ეროვნული უმცირესობებისადმი კუთვნილი პირები არ განიცდიდნენ დისკრიმინაციას მასმედიის მათთვის ხელმისაწვდომობის მხრივ.

2. 1-ლი პუნქტი არ შეუშლის ხელს მხარეებს, დისკრიმინაციის გარეშე და ობიექტურ კრიტერიუმებზე დაყრდნობით, მოითხოვონ ხმოვანი რადიო და სატელევიზიო მაუწყებლობის ან კინოფარგმების ლიცენზირება.

3. მხარეები ხელს არ შეუშლიან იმ პირების მიერ გეგვდითი მასმედიის საშუალებების შექმნას და გამოყენებას, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს. ხმოვანი რადიო და სატელევიზიო მაუწყებლობის სამართლებრივ ჩარჩოებში და 1-ლი პუნქტის გათვალისწინებით, ისინი მაქსიმალურად უზრუნველყოფენ, რომ იმ პირებს, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს, მინიჭებული ჰქონდეთ მათი მასმედიის საშუალებების შექმნისა და გამოყენების უფლება.

4. მათი სამართლებრივი სისტემების ფარგლებში, მხარეები მიიღებენ აღეკვეთურ ზომებს იმ მიზნით, რომ უზრუნველყონ მასმედიისადმი ხელმისაწვდომობა იმ პირებისათვის, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს და ხელი შეუწყონ ტოლერანტობას და დაამკვიდრონ კულტურული კლუბალიზმი.

მუხლი 10

1. მხარეები იღებენ ვალდებულებას აღიარონ რომ, ყველა პირს, რომელიც მიეკუთვნება ეროვნულ უმცირესობას, თავისუფლად და ყოველგვარი ჩარევის გარეშე, აქვს უფლება გამოიყენოს მისი უმცირესობის ენა კერძოდ და საჯაროდ, ზეპირად და წერილსა.

2. იმ ადგილებში, სადაც ტრადიციულად ან დიდი რაოდენობით ეროვნული უმცირესობისადმი კუთვნილი პირები, თუკი ეს პირები მოითხოვენ და სადაც ეს მოთხოვნა პასუხებს რეალურ საჭიროებას, მხარეები ეცდებიან მაქსიმალურად უზრუნველყონ ისეთი პირობები, რომლებიც შესაძლებელს გახდის უმცირესობის ენის გამოყენებას ამ პირების და ადმინისტრაციულ ორგანოებს შორის ურთიერთობებში.

3. მხარეები იღებენ ვალდებულებას უზრუნველყონ ყველა პირისათვის, რომელიც მიეკუთვნება ეროვნულ უმცირესობას, უფლება იყოს სასწრაფოდ ინფორმირებული მისთვის განსაზღვრულ ენაზე მისი დაპატიმრების მიზეზებისა და მის

წინააღმდეგ აღკვეთილ ყველა ბრალდების ბუნებისა და მიზნის შესახებ და დაიცვას თავი ამ ენაზე, აუცილებლობის შემთხვევაში, თარჯიმნის უფასო დახმარებით.

მუხლი 11

1. მხარეები იღებენ ვალდებულებას აღიარონ, რომ ყველა პირს, რომელიც მიეკუთვნება ეროვნულ უმცირესობას, აქვს მისი გვარისა (პატრონიმი) და პირველი სახელების უმცირესობის ენაზე გამორქმების და მათი ოფიციალური აღიარების უფლება, მათი სამართლებრივი სისტემით დადგენილი პირობების შესაბამისად.

2. მხარეები ვალდებულებას იღებენ აღიარონ, რომ ყველა პირს, რომელიც მიეკუთვნება ეროვნულ უმცირესობას, აქვს უფლება გამოიყენოს მისი უმცირესობის ენობრივი ნიშნები, წარწერები და სხვა პირადი ხასიათის ინფორმაცია, რომელიც შესაძლებელი იქნება საზოგადოებისათვის.

3. იმ ადგილებში, სადაც ტრადიციულად მნიშვნელოვანი რაოდენობით ცხოვრობენ პირები, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს, მხარეები მათი სამართლებრივი სისტემებისა და საჭიროების შესაბამისად, ასევე სხვა სახელმწიფოებთან შეთანხმებების ფარგლებში და მათი სპეციფიკური პირობების გათვალისწინებით, ეცდებიან გამოიყენონ ტრადიციული ადგილობრივი სახელები, ქუჩის სახელები და საზოგადოებისათვის განკუთვნილი სხვა ტოპოგრაფიული მითითებანი უმცირესობის ენაზე, რომსაც სახეუბა ამგვარი მითითებების არსებობის საკმარისი მოთხოვნა.

მუხლი 12

1. მხარეები, საჭიროების შემთხვევაში, მიიღებენ ზომებს განათლებისა და მეცნიერული კვლევის სფეროში თავიანთი ეროვნული უმცირესობებისა და უმრავლესობის კულტურის, ისტორიის, ენისა და რელიგიის ცოდნის გასაღრმავებლად.

2. ამ კონტექსტში, მხარეები, ინტერაქტიული, უზრუნველყოფენ მასწავლებელთა პროფესიული მომზადებისა და სახელმძღვანელოებისადმი ხელმისაწვდომობის ადეკვატურ შესაძლებლობებს და ხელს შეუწყობენ კოტაქტებს სხვადასხვა საზოგადოებრივი ჯგუფების მოსწავლეებსა და მასწავლებლებს შორის.

3. მხარეები ვალდებულებას იღებენ უზრუნველყონ ყველა დონის განათლებისადმი თანაბარი ხელმისაწვდომობა იმ პირებისათვის, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს.

მუხლი 13

1. მათი განათლების სისტემის ფარგლებში, მხარეები აღიარებენ, რომ ნებისმიერ პირებს, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობას, აქვთ უფლება შექმნან და წარმართონ მათი საკუთარი საბანანათლებლო და პროფესიული მომზადების დაწესებულებები.

2. ამ უფლების განხორციელებას შეეძლება არ მოჰყვება მხარეთა რაიმე ფინანსური ვალდებულება.

მუხლი 14

1. მხარეები იღებენ ვალდებულებას აღიარონ, რომ ნებისმიერ პირს, რომელიც მიეკუთვნება ეროვნულ უმცირესობას, აქვს უფლება ისწავლოს მისი უმცირესობის ენა.

2. იმ ადგილებში, სადაც ტრადიციულად ან მნიშვნელოვანი რაოდენობით ცხოვრობენ ეროვნული უმცირესობებისადმი კუთვნილი პირები და თუკი არსებობს სათანადო მოთხოვნა, მხარეები თავიანთი განათლების სისტემის ფარგლებში ეცდებიან მაქსიმალურად უზრუნველყონ, რომ პირებს, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს, ჰქონდეთ უმცირესობის ენაზე სწავლის ან ამ ენაზე ინსტრუქტაჟის მიღების ადეკვატური შესაძლებლობანი.

3. ამ მუხლის მე-2 პუნქტი განხორციელებს ოფიციალური ენის სწავლის ან ამ ენაზე სწავლებისათვის ზიანის მიყენების ბარეშს.

მუხლი 15

მხარეები შექმნიან აუცილებელ პირობებს ეროვნული უმცირესობისადმი კუთვნილი პირების ეფექტური მონაწილეობისათვის კულტურულ, სოციალურ და ეკონომიკურ ცხოვრებასა და იმ საზოგადოებრივ საქმეებში, რომლებიც კერძოდ მათ ეხებათ.

მუხლი 16

მხარეები თავს შეიკავებენ იმ ზომების მიღებისაგან, რომლებიც ცვლიან მოსახლეობის პროპორციას იმ ადგილებში, სადაც ცხოვრობენ ეროვნული უმცირესობებისადმი კუთვნილი პირები და მიზნად ისახავენ წინამდებარე ჩარჩო კონვენციიდან გამომდინარე უფლებებისა და თავისუფლებების შეზღუდვას.

მუხლი 17

1. მხარეები იღებენ ვალდებულებას არ ჩაერიონ ეროვნული უმცირესობებისადმი კუთვნილი პირების უფლების განხორციელებაში, დაამყარონ და შეინარჩუნონ მშვიდობიანი ურთიერთობები საზღვარგარეთ იმ პირებთან, რომლებიც კანონიერად იმყოფებიან სხვა სახელმწიფოებში და კერძოდ იმათთან, რომლებთანაც მათ აკავშირებთ საერთო ეთნიკური, კულტურული, ლიბვისტური ან რელიგიური თვითმყოფალობა ან საერთო კულტურული მემკვიდრეობა.

2. მხარეები იღებენ ვალდებულებას არ ჩაერიონ ეროვნული უმცირესობებისადმი კუთვნილი პირების უფლების განხორციელებაში, მონაწილეობა მიიღონ არასამთავრობო ორგანიზაციების საქმიანობაში, როგორც ეროვნულ, ასევე საერთაშორისო დონეზე.

მუხლი 18

1. მხარეები, აუცილებლობის შემთხვევაში, ეცდებიან დადონ ორმხრივი და მრავალმხრივი შეთანხმებები სხვა სახელმწიფოებთან, განსაკუთრებით მეზობელ სახელმწიფოებთან, რათა უზრუნველყონ იმ პირების დაცვა, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ უმცირესობებს.

2. სათანადო შემთხვევაში, მხარეები მიიღებენ ზომებს შესაბამისი ტრანსსახელმწიფო თანამშრომლობის დასახარისხებლად.

მუხლი 19

მხარეები იღებენ ვალდებულებას პატივი სცენ და განახორციელონ წინამდებარე ჩარჩო კონვენციიდან გამომდინარე პრინციპები და საჭიროების შემთხვევაში, დააწესონ მხოლოდ ისეთი ლიმიტი, შეზღუდვები, რომლებიც დადგენილი არიან საერთაშორისო სამართლებრივი დოკუმენტებით, კერძოდ, ადამიანის უფლებათა და პირითად თავისუფლებათა კონვენციით, იმ ზომით, რითაც შესაბამისობაში იქნებიან ზემოთ მოხსენიებული პრინციპებიდან გამომდინარე უფლებებსა და თავისუფლებებთან.

ნაწილი III

მუხლი 20

წინამდებარე ჩარჩო კონვენციის პრინციპებიდან გამომდინარე უფლებებისა და თავისუფლებების განხორციელებისას, ნებისმიერი პირი, რომელიც მიეკუთვნება ეროვნულ უმცირესობას, პატივს სცემს ეროვნულ კანონმდებლობას და სხვათა უფლებებს, კერძოდ იმათ უფლებებს, რომლებიც მიეკუთვნებიან უმრავლესობას ან სხვა ეროვნულ უმცირესობებს.

მუხლი 21

არაფერი, გათვალისწინებული წინამდებარე ჩარჩო კონვენციით, შეიძლება ახსნა-განმარტებული იქნას იმგვარად, რომ გულისხმობდეს რაიმე საქმიანობის წარმოებას ან რაიმე ქმედების შესრულების უფლებას, რაც წინააღმდეგობაში იქნება საერთაშორისო სამართლის ფუნდამენტურ პრინციპებთან და კერძოდ, სახელმწიფოთა სუვერენული თანასწორობის, ტერიტორიული მთლიანობისა და პოლიტიკური დამოუკიდებლობის პრინციპებთან.

მუხლი 22

არაფერი, გათვალისწინებული წინამდებარე ჩარჩო კონვენციით, შეიძლება ახსნა-განმარტებული იქნას იმგვარად, რომ იზღუდებოდეს ან ირღვეოდეს რომელიმე ხელშეკრული მხარის კანონებით ან რაიმე სხვა შეთანხმებით, სადაც იბი ერთ-ერთი მხარეა, უზრუნველყოფილი რომელიმე უფლება ან პირითადი თავისუფლება.

მუხლი 23

წინამდებარე ჩარჩო კონვენციის პრინციპებიდან გამომდინარე უფლებები და თავისუფლებები, იმ ზომით, რითაც ისინი წარმოადგენენ ადამიანის უფლებათა და

პირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის შესაბამისი დებულების საბანს, გაბეზულები იქნებიან, როგორც შესაბამისობაში მყოფი შესაბამის დებულებასთან.

ნაწილი IV

მუხლი 24

ევროპის საბჭოს მიწისებრთა კომიტეტი ზედამხედველობას გაუწევს ხელშემაკრველი მხარეების მიერ ამ ჩარჩო კონვენციის განხორციელებას. მხარეები, რომლებიც არ არიან ევროპის საბჭოს წევრები, მონაწილეობას მიიღებენ განხორციელების მიქანიზმში შემდგომი განსაზღვრული პირობების შესაბამისად.

მუხლი 25

1. შესაბამისი ხელშემაკრველი მხარის მიმართ წინამდებარე ჩარჩო კონვენციის კალაში შესვლიდან ერთი წლის ვადაში, მხარე ევროპის საბჭოს ბენერალურ მდივანს მიაწვდის სრულ ინფორმაციას ამ ჩარჩო კონვენციაში მოცემული პრინციპების ასამოქმედებლად მიღებული საკანონმდებლო და სხვა ზომების შესახებ.

2. შემდგომში, თითოეული მხარე გადასცემს ბენერალურ მდივანს კვიროდულ საფუძველზე და მიწისებრთა კომიტეტს მოთხოვნისამებრ ამ ჩარჩო კონვენციის შესრულებასთან დაკავშირებულ შემდგომ ინფორმაციას.

3. ბენერალური მდივანი გადასცემს მიწისებრთა კომიტეტს ამ მუხლის შესაბამისად მოწოდებულ ინფორმაციას.

მუხლი 26

მხარეთა მიერ ამ ჩარჩო კონვენციაში მოცემული პრინციპების ასამოქმედებლად მიღებული ზომების აღეკვამტურობის შეფასებაში მიწისებრთა კომიტეტს დაუმხარება საკონსულტაციო კომიტეტი, რომლის წევრებსაც ექნებათ აღიარებული ცოდნა ეროვნული უმცირესობების დაცვის სფეროში. საკონსულტაციო კომიტეტის შემადგენლობა და მისი რებლამენტი განისაზღვრება მიწისებრთა კომიტეტის მიერ ამ ჩარჩო კონვენციის კალაში შესვლიდან ერთი წლის ვადაში.

ნაწილი V

მუხლი 27

ეს კონვენცია ღიაა ხელმოსაწერად ევროპის საბჭოს წევრი სახელმწიფოებისათვის. კონვენციის კალაში შესვლის თარიღამდე, იგი ღიაა ხელმოსაწერად ნებისმიერი სხვა სახელმწიფოსათვის, რომელსაც მოიწვევს მიწისებრთა კომიტეტი. იგი ექმედებარება რატიფიკაციას, მიღებას ან დამტკიცებას. სარატიფიკაციო, მიღების ან დამტკიცების სიბელების დეკონირება ხდება ევროპის საბჭოს ბენერალურ მდივანთან.

მუხლი 28

1. ეს ჩარჩო კონვენცია კალაში შედის იმ თვის პირველ დღეს, რომელიც მოსდევს სამთვიანი ვადის ამოწურვას თარიღიდან, რომელსაც ევროპის საბჭოს შვიდი წევრი სახელმწიფო 27-ე მუხლის დებულებათა შესაბამისად ბანაცხადებს თავის თანხმობას იყოს ვალდებული კონვენციით.

2. ნებისმიერი სხვა სახელმწიფოს მიმართ, რომელიც შემდგომში ბანაცხადებს თავის თანხმობას იყოს ვალდებული მისით, ჩარჩო კონვენცია კალაში შედის იმ თვის პირველ დღეს, რომელიც მოსდევს სამთვიანი ვადის ამოწურვას სარატიფიკაციო, მიღების ან დამტკიცების სიბელების შესანახად ჩაბარების თარიღიდან.

მუხლი 29

1. ამ ჩარჩო კონვენციის კალაში შესვლისა და ხელშემაკრველ მხარეებთან კონსულტაციების შემდეგ, ევროპის საბჭოს სტატუსის 20-ე მუხლის შესაბამისად ხმათა უმრავლესობით მიღებული გადაწყვეტილებით, შეუძლია მიიწვიოს ევროპის საბჭოს არაწევრი სახელმწიფო მიუერთდეს კონვენციას, რომელიც 27-ე მუხლის შესაბამისად მიწვეულია ხელი მოაწეროს კონვენციას, მაგრამ ჯერ არ მოუწერია ხელი და ასევე ნებისმიერი სხვა არაწევრი სახელმწიფო.

2. შემდგომში მიერთებული სახელმწიფოს მიმართ, ჩარჩო კონვენცია კალაში შედის იმ თვის პირველ დღეს, რომელიც მოსდევს სამთვიანი ვადის ამოწურვას ევროპის საბჭოს ბენერალური მდივანისათვის მიერთების სიბელების შესანახად ჩაბარების თარიღიდან.

მუხლი 30

1. ნებისმიერ სახელმწიფოს ხელმოწერის ან მისი სარატიფიკაციო, მიღების, დამტკიცების ან მიერთების სიბელის შესანახად დეკლარაციას შეუძლია განსაზღვროს ის ტერიტორია ან ტერიტორიები, რომელთა საერთაშორისო ურთიერთობებზეც იგი პასუხს აბეის და რომელთა მიმართაც მოხდება ამ ჩარჩო კონვენციის გამოყენება.

2. ყველა სახელმწიფოს მოგვიანებით ნებისმიერ დროს, ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნის სახელზე გაკეთებული დეკლარაციის მეშვეობით, შეუძლია გაავრცელოს ამ ჩარჩო კონვენციის გამოყენება დეკლარაციაში მითითებულ ნებისმიერ სხვა ტერიტორიაზე. ამგვარი ტერიტორიის მიმართ, ჩარჩო კონვენცია აკლავს შედის იმ თვის პირველ დღეს, რომელიც მოხდება სამთვლიანი ვადის ამოწურვას გენერალური მდივნის მიერ ამგვარი დეკლარაციის მიღების თარიღიდან.

3. წინა ორი პუნქტის შესაბამისად გაკეთებული ნებისმიერი დეკლარაცია, ამგვარ დეკლარაციაში მითითებული ტერიტორიების მიმართ, შეიძლება უკან იქნას გამოთხოვილი გენერალური მდივნის სახელზე შეტყობინების გაბზავნის გზით. უკან გამოთხოვა აკლავს შედის იმ თვის პირველ დღეს, რომელიც მოხდება სამთვლიანი ვადის ამოწურვას გენერალური მდივნის მიერ ამგვარი შეტყობინების მიღების თარიღიდან.

მუხლი 31

ყველა მხარეს ნებისმიერ დროს შეუძლია დენონსაცია გაუკეთოს ამ ჩარჩო კონვენციას ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნისათვის შეტყობინების გაბზავნის საშუალებით. ამგვარი დენონსაცია აკლავს შედის იმ თვის პირველ დღეს, რომელიც მოხდება ექვს თვლიანი ვადის ამოწურვას გენერალური მდივნის მიერ შეტყობინების მიღების თარიღიდან.

მუხლი 32

ევროპის საბჭოს გენერალური მდივანი აცნობებს ევროპის საბჭოს ყვერ სახელმწიფოებს, სხვა ხელმოწერ სახელმწიფოებს და სახელმწიფოებს, რომლებიც მიუერთდნენ ამ ჩარჩო კონვენციას:

ა) ნებისმიერი ხელმოწერის შესახებ;

ბ) ნებისმიერი სარატიფიკაციო, მიღების, დამტკიცების ან მიერთების სიბელის შესანახად ჩაბარების შესახებ;

ც) ამ ჩარჩო კონვენციის 28-ე, 29-ე და 30-ე მუხლების შესაბამისად აკლავს შესვლის შესახებ;

დ) ნებისმიერი სხვა აქტის, შეტყობინების ან კომუნიკაციის შესახებ, რომელიც შეხებაში იქნება ამ ჩარჩო კონვენციასთან.

ამის დასტურად ქვემოთ ხელმოწერება, რომლებიც სათანადოდ იყვენ რწმუნებულნი, ხელი მოაწერეს წინამდებარე ჩარჩო კონვენციას.

შესრულებულია სტრასბურგში 1995 წლის თებერვლის პირველ დღეს ვრანბულ და ინგლისურ ენებზე. ორივე ტექსტი არის თანაბრად ავთენტური შედგენილი თითო ეგზემპლარად, რომელიც ინახება ევროპის საბჭოს არქივებში. ევროპის საბჭოს გენერალური მდივანი გადასცემს დამოწმებულ ასლებს ევროპის საბჭოს თითოეულ ყვერ სახელმწიფოს და ნებისმიერ სხვა სახელმწიფოს, რომელიც მიწვეულია ხელი მოაწეროს ან მიუერთდეს ამ ჩარჩო კონვენციას.

საქართველოს ორბანული კანონი
“საერთო სასამართლოების შესახებ”

მუხლი 10. სამართალწარმოების ენა
სამართალწარმოება ხორციელდება სახელმწიფო ენაზე. პირს, რომელმაც
სახელმწიფო ენა არ იცის, მიეჩინება თარჯიმანი. თარჯიმნის მომსახურება
ანაზღაურდება საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან.

საქართველოს ორბანული კანონი
“ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ”

მუხლი 2. საქართველოს მოქალაქეთა მიერ ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლების განხორციელება

1. საქართველოს მოქალაქენი ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებას ხორციელებენ საქართველოს კონსტიტუციისა და ამ კანონის შესაბამისად.

2. საქართველოს მოქალაქეებს უფლება აქვთ:

ა) აირჩიონ და არჩეულ იქნენ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორბანოში, ამ კანონით და საარჩევნო კანონმდებლობით დადგენილი წესით;

ბ) ადგილობრივი თვითმმართველობის ორბანოში დაიკავონ ნებისმიერი თანამდებობა, თუ აკმაყოფილებენ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს;

გ) მიიღონ საჯარო ინფორმაცია ადგილობრივი თვითმმართველობის ორბანოსთან და თანამდებობის პირებისგან;

დ) წინასწარ გაეცნონ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორბანოს გადაწყვეტილებების პროექტებს; მონაწილეობა მიიღონ მათ განხილვაში; მოითხოვონ გადაწყვეტილებათა პროექტების გამოქვეყნება და საჯარო განხილვა;

ე) მიმართონ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორბანოს და თანამდებობის პირებს;

ვ) განახორციელონ საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული სხვა უფლებამოსილებანი.

მუხლი 16. თვითმმართველი ერთეულის საკუთარი უფლებამოსილებები

1. თვითმმართველი ერთეული საკუთარ უფლებამოსილებებს ხორციელებს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, დამოუკიდებლად და საკუთარი პასუხისმგებლობით. თვითმმართველი ერთეულის საკუთარი უფლებამოსილებები განისაზღვრება ამ კანონით.

2. მხოლოდ თვითმმართველი ერთეულია უფლებამოსილი, მიიღოს გადაწყვეტილება შემდეგ საკითხებზე:

ა) თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის მომზადება, განხილვა და დამტკიცება, დამტკიცებულ ბიუჯეტში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანა, ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის მოსმენა და შეფასება;

ბ) ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების შემოღება და გაუქმება, მათი განაკვეთების დადგენა კანონით გათვალისწინებული ზღვრული ოდენობების ფარგლებში;

გ) ინვესტირების მიმართულებების, საკუთარი, აგრეთვე ერთობლივი მიზნობრივი პროგრამების განხორციელებლად საჭირო სახსრების განსაზღვრა და თვითმმართველ ერთეულში ინვესტიციების ხელშეწყობა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით; ხელშეკრულების დამტკიცება ერთობლივი პროექტების განხორციელების მიზნით სხვა თვითმმართველ ერთეულთან საბიუჯეტო სახსრების გაერთიანების შესახებ;

დ) ადგილობრივი მოსაკრებლების ამოღება;

ე) დასაქმების ხელშეწყობის მუნიციპალური პროგრამების დამტკიცება;

ვ) თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული ქონების მართვა და განკარგვა; თვითმმართველი ერთეულის ქონების ფლობის, განკარგვის და ქონებით სარგებლობის წესების დადგენა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით;

ზ) თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილების განხორციელების მიზნით კანონით განსაზღვრული იურიდიული პირების შექმნა, რეორგანიზაცია და ლიკვიდაცია;

თ) თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული მიწის რესურსების მართვა და განკარგვა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით;

ი) მიწათსარგებლობის დაგეგმვა, თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის ზონებად (გამწვანების, დასვენების, სამრეწველო, სავაჭრო და სხვა სპეციალური ზონები) დაყოფა, მათი საზღვრების დადგენა და შეცვლა;

კ) ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყის და ადგილობრივი მნიშვნელობის წყლის რესურსების მართვა;

ლ) მშენებლობის ნებართვის გაცემა, თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის ვარგელეში მიმდინარე მშენებლობაზე ზედამხედველობა კანონით დადგენილი წესით;

მ) აღბილობრივი სამგზავრო გადაყვანის რეგულირება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით: მოსახლეობის მუნიციპალური ტრანსპორტით მომსახურებისა და აღბილობრივი გადაზიდვების წესების, ტრანსპორტის მარშრუტებისა და ბრაზიკების განსაზღვრა და შესაბამისი ნებართვების გაცემა;

ნ) ბარე ვაჭრობის, ბაზრებისა და ბაზრობების რეგულირება;

ო) ბარე რეკლამის განთავსების რეგულირება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით;

პ) ავტომანქანების პარკირების აღბილების განსაზღვრა და პარკირების წესების დადგენა; დასახლებებში ქუჩების დასუფთავება, ბარე ბანათება, სანიაღვრე მუშაობის, კანალიზაციის, ნაბავსაქმელების მოწყობა, საყოფაცხოვრებო ნარჩენების შეგროვებისა და უტილიზაციის სამუშაოთა წარმოების დაგეგმვა და განხორციელება ან მათ განხორციელებაზე მუნიციპალური შესყიდვის ორგანიზება; სანაწარმების მოვლა-კატორება;

ჟ) თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმოწყობა და გამწვანება, შესაბამისი პროგრამების დამტკიცება, პროგრამით გათვალისწინებულ ღონისძიებათა განხორციელება ან მათ განხორციელებაზე მუნიციპალური შესყიდვის ორგანიზება;

რ) აღბილობრივი მნიშვნელობის გზების შენახვა, მშენებლობა და განვითარების უზრუნველყოფა;

ს) თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა და თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის ნორმებისა და წესების განსაზღვრა; მიწათსარგებლობის ბენეფალური გეგმის, განაშენიანების რეგულირების გეგმის, დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების წესების დამტკიცება; თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმოწყობისა და საინჟინრო ინფრასტრუქტურის განვითარების პროგრამების დამტკიცება;

ტ) აღბილობრივი მნიშვნელობის ბიბლიოთეკების, მუზეუმების, თეატრების, გამოყენების, სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ობიექტების საქმიანობის ორგანიზება;

უ) მუნიციპალური არქივის შექმნა და საარქივო მომსახურების ტარიფების დადგენა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით;

ფ) სკოლაგდელი და სკოლისბარეშე სააღმგზრდელი დაწესებულებების არასამწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის ფორმით შექმნა და მათი წესდებების დამტკიცება;

ქ) თვითმმართველი ერთეულის მუნიციპალური პროგრამებისა და გეგმების შემუშავება და დამტკიცება;

ღ) საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სფეროში მუნიციპალური რესურსების მობილიზება, შესაბამისი ღონისძიებების (ადამიანის ჯანმრთელობისთვის უსაფრთხო გარემოს შექმნა, ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრება, ჯანმრთელობის რისკფაქტორების იდენტიფიცირება) შემუშავება, განხორციელება და ამის თაობაზე მოსახლეობის ინფორმირება;

ყ) თვითმმართველი ერთეულის მუნიციპალური სახანძრო უსაფრთხოებისა და სამაშველო ღონისძიებების უზრუნველყოფა;

შ) თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე აღბილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზებისა და საბზარო მოძრაობის დაგეგმარება;

ჩ) შეკრებების, მიტინგების, დემონსტრაციების ჩატარებასთან დაკავშირებული საკითხების რეგულირება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით;

ც) აღბილობრივი შესყიდვების განხორციელება;

ძ) ქუჩებისა და მოედნების სახელდგება და ნუშმარცია.

3. ბარდა ამ მუხლის მე-2 პუნქტით განსაზღვრული საკითხებისა, თვითმმართველი ერთეული უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება ისეთ საკითხზე, რომელიც კანონის თანახმად არ განეკუთვნება ხელისუფლების სხვა ორგანოს უფლებამოსილებას და არ არის აკრძალული თვითმმართველი ერთეულისათვის.

საქართველოს ორგანული კანონი
“მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ”

მუხლი 6
დაუშვებელია პარტიის შემგნა რეგიონული ან ტერიტორიული ნიშნის მიხედვით.

მუხლი 11
დაუშვებელია პარტიის წევრობის შეზღუდვა რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, რელიგიის, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით

საქართველოს შრომის კოდექსი

მუხლი 2. შრომითი ურთიერთობა

1. შრომითი ურთიერთობა არის შრომის ორგანიზაციული მოწყობების პირობებში დასაქმებულის მიერ დამსაქმებლისათვის სამუშაოს შესრულება ანაზღაურების სანაცვლოდ.

2. შრომითი ურთიერთობა წარმოიშობა მხარეთა თანასწორუფლებიანობის საფუძველზე ნების თავისუფალი გამოვლენის შედეგად მიღწეული შეთანხმებით.

3. შრომით ურთიერთობაში აკრძალულია ნებისმიერი სხვის დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერის, ენის, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილების, ეროვნების, წარმოშობის, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის, ასაკის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის, შეზღუდული შესაძლებლობის, რელიგიური ან რაიმე ბავთიანებისადმი კუთვნილების, ოჯახური მდგომარეობის, პოლიტიკური და სხვა შეხედულების გამო.

4. დისკრიმინაციად ჩაითვლება პირის პირდაპირ ან არაპირდაპირ შევიწროება, რომელიც მიზნად ისახავს ან იწვევს მისთვის დამაწინებელი, მტრული, დამამცირებელი, ღირსების შემლახველი ან შეურაცხმყოფელი ბარემოს შექმნას, ანდა პირისთვის ისეთი პირობების შექმნა, რომლებიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ აუარესებს მის მდგომარეობას ანალოგიურ პირობებში მყოფ სხვა პირთან შედარებით.

5. დისკრიმინაციად არ ჩაითვლება პირთა განსხვავების აუცილებლობა, რომელიც გამომდინარეობს სამუშაოს არსიდან, სპეციფიკიდან ან მისი შესრულების პირობებიდან, ემსახურება კანონიერი მიზნის მიღწევას და არის მისი მიღწევის თანახმიური და აუცილებელი საშუალება.

6. შრომითი ურთიერთობისას მხარეებმა უნდა დაიცვან საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული ადამიანის ძირითადი უფლებები და თავისუფლებები.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი

მუხლი 5. მართლმსაჯულების განხორციელება მხოლოდ სსსამართლოს მიერ მოქალაქეთა თანასწორობის საწყისებზე
მართლმსაჯულებას სამოქალაქო საქმეებზე ახორციელებს მხოლოდ სსსამართლო კანონისა და სსსამართლოს წინაშე ყველა პირის თანასწორობის საწყისებზე.

მუხლი 9. სამოქალაქო პროცესის საქვეყნოება და სამართალწარმოების ენა
4. სამართალწარმოება ხორციელდება სახელმწიფო ენაზე. სახელმწიფო ენის არმცოდნე პირს მიეჩინება თარჯიმანი.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი

მუხლი 11. სისხლის სამართლის პროცესის სახელმწიფო ენაზე განხორციელება

სისხლის სამართლის პროცესი ხორციელდება ქართულ ენაზე, აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში – აბრეთზე აფხაზეთ ენაზე. პროცესის მონაწილეს, რომელმაც არ იცის ან სათანადოდ არ იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა, ამ კოდექსით დადგენილი წესით დაენიშნება თარჯიმანი.

მუხლი 38. ბრალდებულის უფლება-მოვალეობანი

1. დაკავების მომენტში ან, თუ დაკავება არ ხდება, – ბრალდებულად ცნობისთანავე, დაუყოვნებლივ, ასევე ნებისმიერი დაპითხვის წინ ბრალდებულს მისთვის გასაგებ ენაზე უნდა ეცნობოს, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული რომელი დანაშაულის ჩადენაში არსებობს მის მიმართ დასაბუთებული ვარაუდი. ბრალდებულს უნდა გადაეცეს დაკავების ოქმის ან, თუ ის არ დაუბუთებიათ, – ბრალდების შესახებ დადგენილებების ასლი.

8. ბრალდებულს უფლება აქვს, დაპითხვის და სხვა საბამოპიებო მოქმედების ჩატარების დროს ისარგებლოს თარჯიმნის მომსახურებით სახელმწიფოს ხარჯზე, თუ არ იცის ან სათანადოდ არ იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა ან აქვს ისეთი ფიზიკური ნაკლი, რომელიც თარჯიმნის ბარეშე მასთან კომუნიკაციას გამორიცხავს.

მუხლი 45. სავალდებულო დაცვა

სავალდებულოა ბრალდებულს ჰქავდეს ადვოკატი:

ბ) თუ არ იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა;

მუხლი 49. მოწმის უფლება-მოვალეობანი

1. მოწმეს უფლება აქვს:

ბ) თუ არ იცის ან სათანადოდ არ იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა, ჩვენება მისცეს მშობლიურ ან მისთვის სასურველ სხვა ენაზე და ისარგებლოს თარჯიმნის მომსახურებით სახელმწიფოს ხარჯზე;

მუხლი 277. ბანაჩენის გამოცხადება

2. თუ ბრალდებულმა არ იცის ან სათანადოდ არ იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა, ბანაჩენი გამოცხადებისთანავე ან სინძრონულად უნდა ეთარგმნოს ბრალდებულს მშობლიურ ან მისთვის გასაგებ სხვა ენაზე.

საქართველოს კანონი
“შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ”

მუხლი 18. შვილად აყვანის შესახებ დასკვნა

1. სააგენტო სოციალური მუშაკის მიერ ჩატარებული კვლევის საფუძველზე ამზადებს დასკვნას შვილებლის რეესტრში აღრიცხვაზე აყვანიდან 1 კვირის ვადაში.

2. შვილად აყვანის შესახებ დასკვნაში აღინიშნება:

ა) შვილებლის ბიოგრაფიული მონაცემები, პიროვნული თვისებები, სოციალური და ჯანმრთელობის მდგომარეობა, ბავშვის შვილად აყვანის მოტივი;

ბ) გასაშვილებელი ბავშვის ბიოგრაფიული მონაცემები, პიროვნული თვისებები, სოციალური და ჯანმრთელობის მდგომარეობა.

3. საჭიროების შემთხვევაში შვილად აყვანის შესახებ დასკვნა უნდა ითვალისწინებდეს ბავშვის ეთნიკური და კულტურული გარემოს გათვალისწინებით აღზრდის შესაძლებლობას.

4. ბავშვის საქართველოს ტერიტორიაზე გაშვილების შემთხვევაში მეურვეობისა და მზრუნველობის აღბირობრივი ორბანოს მიერ მომზადებული დასკვნა შვილად აყვანის შესახებ მომზადებიდან 1 კვირის ვადაში წარედგინება შესაბამის რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოს.

5. სამართაშორისო გაშვილების შემთხვევაში სააგენტოს მიერ მომზადებული დასკვნა შვილად აყვანის შესახებ მომზადებიდან 1 კვირის ვადაში წარედგინება შესაბამის რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოს.

6. შვილად აყვანის შესახებ დასკვნის მომზადებისა და გაცემის წესებს ამტკიცებს მინისტრი.

მუხლი 31. მინდობით აღზრდის შესახებ დასკვნის მომზადება და გადაწყვეტილების მიღება

1. მინდობით აღზრდის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილება ენიჭებათ მეურვეობისა და მზრუნველობის ორბანებს. მინდობით აღზრდის შესახებ გადაწყვეტილება მიიღება სოციალური მუშაკის მიერ ბავშვის საჭიროებებისა და ბავშვის მინდობით აღზრდის მსურველ პირთა შესაძლებლობების თაობაზე ჩატარებული კვლევისა და მომზადებული დასკვნის საფუძველზე (ბარდა გადაუდებელი მინდობით აღზრდისა).

2. მინდობით აღზრდის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას დაცული უნდა იქნეს შემდეგი პრინციპები:

ა) გათვალისწინებული უნდა იქნეს ბავშვის მინდობით აღზრდის მსურველ პირთა სურვილი ბავშვის ასაკთან, სქესთან და ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან დაკავშირებით;

ბ) შესაძლებლობის ფარგლებში უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს ბავშვის ახლო ეთნიკურ, რელიგიურ და კულტურულ გარემოში აღზრდის შესაძლებლობა;

გ) ბავშვის მინდობით აღზრდის მსურველ პირთა ოჯახში მცხოვრები ბავშვების, მათ შორის, ბიოლოგიური შვილების და შვილად აყვანილი ბავშვების რაოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს შვილს;

დ) 10 წელს მიღწეული ბავშვის მინდობით აღზრდა შესაძლებელია მხოლოდ მისი თანხმობით;

ე) დაუშვებელია და-ძმის, დების ან/და ძმების დაშორება, ბარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ეს შეესაბამება მათ ინტერესებს;

ვ) მინდობით აღსაზრდელსა და დედობილს/მამობილს შორის ასაკობრივი სხვაობა უნდა იყოს არანაკლებ 15 წლისა.

3. მინდობით აღზრდის პროცედურები განისაზღვრება მინისტრის ბრძანებით.

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი

მუხლი 14. ადმინისტრაციული წარმოების ენა
ადმინისტრაციული წარმოების ენაა ქართული, ხოლო აფხაზეთში – აბრეთვე აფხაზური.

მუხლი 43. პერსონალური მონაცემების დამუშავების წესი
საჯარო დაწესებულება ვალდებულია:

ა) შეაბროვოს, დაამუშაოს და შეინახოს მხოლოდ ის მონაცემები, რომელთა შემტოვების უფლებას მას პირდაპირ და უშუალოდ ანიჭებს კანონი და რომლებიც აუცილებელია ამ საჯარო დაწესებულების მიერ საკუთარ უფლებამოსილებათა განსახორციელებლად;

ბ) არ დაუშვას საჯარო დაწესებულების მიერ ისეთი სახის პერსონალური მონაცემების შემტოვება, დამუშავება, შენახვა ან გაცემა, რომელიც დაკავშირებულია პირის რელიგიურ, სექსუალურ ან ეთნიკურ კუთვნილებასთან, პოლიტიკურ ან მსოფლმხედველობრივ შეხედულებებთან;

მუხლი 73. ადმინისტრაციული წარმოების მხარეები

1. ადმინისტრაციული წარმოების მხარე შეიძლება იყოს ადმინისტრაციული ორბანო, ფიზიკური ან იურიდიული პირი.

2. ადმინისტრაციულ წარმოებას ახორციელებს უფლებამოსილი ადმინისტრაციული ორბანო.

3. ადმინისტრაციული წარმოება ხორციელდება ქართულ ენაზე, ხოლო აფხაზეთში აბრეთვე აფხაზურ ენაზე.

4. თუ დაინტერესებული მხარის განცხადება ან მის მიერ წარდგენილი სხვა დოკუმენტი შედგენილია არასახელმწიფო ენაზე, დაინტერესებული მხარე ვალდებულია ადმინისტრაციული ორბანოს მიერ დადგენილ ვადაში წარადგინოს განცხადების ან დოკუმენტის სანოტარო წესით დამოწმებული თარგმანი.

5. თუ კანონით დადგენილია ვადა, რომლის განმავლობაში ადმინისტრაციული ორბანო ვალდებულია შეასრულოს ბარკვეული მოქმედება, ეს ვადა დაიწყება მხოლოდ თარგმანის წარდგენისას, ასეთის აუცილებლობის შემთხვევაში.

6. თუ კანონით განსაზღვრულია ვადა, რომლის განმავლობაში დაინტერესებული მხარე ვალდებულია წარადგინოს რაიმე განცხადება ან დოკუმენტი, ეს ვადა დაცულად ჩაითვლება დოკუმენტის არასახელმწიფო ენაზე წარდგენის დროსაც.

7. ადმინისტრაციული ორბანო უფლებამოსილია დაადგინოს ვადა წარდგენილი დოკუმენტის თარგმნისთვის, რომელიც არ შეიძლება იყოს სამ დღეზე ნაკლები. ამ ვადის გაშვება შეიძლება განდეს დაინტერესებული მხარის განცხადების განხილვაზე შარის თქმის საფუკველი.

საქართველოს ორბანული კანონი
საქართველოს საარჩევნო კოდექსი

მუხლი 74. წინასაარჩევნო შეპირებები და მანიფესტაციები

1. წინასაარჩევნო პერიოდში შეპირებებისა და მანიფესტაციების ჩატარება რეგულირდება ამ კანონით.

2. წინასაარჩევნო პერიოდში შეპირებებისა და მანიფესტაციების ჩატარებისას, თუ ისინი ხელს შეუშლიან ტრანსპორტისა და ხალხის მოძრაობას, ორბანიზატორები ვალდებული არიან შესაბამის ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორბანოებს წინასწარ, ორი დღით ადრე წერილობით აცნობონ აღნიშნული ღონისძიებების ჩატარების თარიღისა და ადგილის შესახებ. ისინი, თავის მხრივ, უზრუნველყოფენ დაგეგმილი ღონისძიების უსაფრთხოებას.

3. დაუშვებელია შეპირებისა და მანიფესტაციის აკრძალვა და შეწყვეტა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ადგილი აქვს მოწოდებებს ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა, ქვეყნის დამოუკიდებლობისა და ტერიტორიული მთლიანობის ხელყოფისა და დარღვევისაკენ, ეროვნული, ეთნიკური, კუთხური, რელიგიური და სოციალური უფლის ბაღვივებისაკენ, კონსტიტუციური წყობილების დამცობის და აკრძალვით შეცვლისაკენ, აბრეშვი მისა და აკრძალვის პროკაბანდას.

4. ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორბანოები ვალდებული არიან, ხელი შეუწყონ საარჩევნო სუბიექტებს ამომრჩევლებთან შეხვედრებისა და კრებების, საჯარო დებატებისა და დისკუსიების, შეპირებებისა და მანიფესტაციების ორბანიზებასა და ჩატარებაში, უზრუნველყონ ამ ღონისძიებების უსაფრთხოება.

5. მასობრივი საარჩევნო ღონისძიებების ჩასატარებლად სახელმწიფო ან ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორბანოების გამგებლობაში არსებული შენობები უსასყიდლოდ ეთმობა საარჩევნო კომისიებს.

6. საოლქო საარჩევნო კომისია ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორბანოთა მიერ გამოყოფილი შენობა-ნაგებობების ნუსხის საფუძველზე საარჩევნო სუბიექტებისთვის, მათთან შეთანხმებით, ადგენს საარჩევნო ღონისძიებათა გამართვის ბანრიბს (თუ მოხდა ღონისძიებათა გადაფარვა და სუბიექტთა შეთანხმება ვერ მოხერხდა, ღონისძიებათა თანამიმდევრობა წილისყრით განისაზღვრება).

7. ამოღებულია

8. ამოღებულია

9. ამოღებულია

10. საარჩევნო სუბიექტთა რეგისტრაციის ვადის გასვლიდან კენჭისყრის დღის დამთავრებამდე იკრძალება ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორბანოების, პოლიციისა და პროკურატურის ხელმძღვანელ თანამდებობის პირთა საკადრო გადაადგილება, გარდა მათი უფლებამოსილების ვადის გასვლის ან/და მათ მიერ კანონის დარღვევის შემთხვევებისა.

მუხლი 75. სააბიტაციო მასალა

1. საქართველოს ცენტრალური და საოლქო საარჩევნო კომისიები შესაბამის სახელმწიფო დაწესებულებებთან ერთად არჩევნების დღემდე არა უგვიანეს მ-10 დღისა, ხოლო განმეორებითი კენჭისყრისას კენჭისყრის დღემდე არა უგვიანეს მ-5 დღისა უზრუნველყოფენ საარჩევნო კომისიების საინფორმაციო მასალის გამომცემასა და გავრცელებას. პარტიული სიებისა და ერთმანდალიან საარჩევნო ოლქებში წარდგენილ კანდიდატთა სიების გავრცელება სავალდებულოა.

2. საარჩევნო სუბიექტებსა და მათ მხარდამხმერებს უფლება აქვთ გამოვიდნენ მომავალი საქმიანობის პროგრამით. საარჩევნო პროგრამა არ უნდა შეიცავდეს ომისა და აკრძალვის პროკაბანდას, არსებული სახელმწიფო და საზოგადოებრივი წყობილების აკრძალვით შეცვლის ან დამცობის, საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევის, ეროვნული უფლისა და მტრობის, რელიგიური და ეთნიკური დაპირისპირების მოწოდებას.

3. გეგვითი სააბიტაციო მასალები შეიძლება გამოიყინოს შენობა-ნაგებობებსა და სხვა ობიექტებზე მათი მისაგუთრების ან მფლობელების თანხმობის შემთხვევაში.

4. აკრძალულია საარჩევნო კლასატების გაკვრა საკულტო ნაგებობებზე, სახელმწიფო ხელისუფლების და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორბანოების, სასამართლოების, პროკურატურის, სამხედრო შენაერთებისა და კოლეჯის შენობების ინტერიერსა და ექსტერიერში, აბრეთვე საბზაო ნიშნებზე. სოფლის, თემის, დაბისა და ქალაქის საკრებულოებმა შეიძლება აკრძალონ საარჩევნო კლასატების გაკვრა ცალკეულ შენობებზე მხოლოდ არქიტექტურისა და კულტურის კვლევით დაცვის მოსაზრებებიდან გამომდინარე. ასეთ შენობათა ჩამონათვალი ქვეყნდება არჩევნების დანიშნვიდან არა უბვიანეს 5 დღისა. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორბანოები ვალდებული არიან გამოყოფონ ადგილები ან/და დადგან სტენდები საარჩევნო კლასატების ბასაკრავად და გამოსაფენად. სტენდი უნდა იყოს იმ ზომის, რომ ყველა საარჩევნო სუბიექტი საარჩევნო კლასატების გამოფენისას უზრუნველყოფილი იყოს თანაბარი პირობებით. დაუშვებელია და კანონით ისჯება საარჩევნო კლასატების ჩამოხსნა, ჩამოხვევა, დაზარება ან დაზიანება, თუ ისინი აკრძალულ ადგილებში არ არის ბაკრული.

5. გეჭვით საბიბიტაციო მასალაზე აღნიშნული უნდა იყოს დამამზადებელი და დამკვთი ორბანიზაციების სახელწოდებები, მისამართები, ინფორმაცია მისი ტირაჟის, რიბითი ნომრისა და ბამოშვების თარიღის შესახებ. იკრძალება გეჭვით საბიბიტაციო მასალის ბავრცელება ამ ინფორმაციის მითითების ბარეში. გეჭვით სარბისტრაციო მასალაზე რიბითი ნომრის აღნიშვნა საარჩევნო სუბიექტს ევალება მხოლოდ მას შემდეგ, როდესაც მიენიჭება აღნიშნული ნომერი.

6. გეჭვითი საბიბიტაციო მასალის ებზამაქარები უნდა ჟარეღბინოს იმ საარჩევნო კომისიას, რომელშიც საარჩევნო სუბიექტმა ბიარა საარჩევნო რბისტრაცია.

7. შესაბამისი საარჩევნო სუბიექტი ვალდებულია არჩევნების საბოლოო შედეგების ოფიციალურად ბამოქვეყნებიდან 15 დღის ვადაში უზრუნველყოს საბიბიტაციო მასალის ჩამოხსნა, ჟინაადმდეგ შემთხვევაში მას დამკისრება ამ კანონით ბათვალისწინებული პასუხისმგებლობა.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი

მუხლი 109. ბანზრახ მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებაში

1. ბანზრახ მკვლელობა:

ა) ამოღებულა;

ბ) მძევლად ხელში ჩაგდებასთან დაკავშირებით;

ბ) ისეთი საშუალებით, რომელიც ბანზრახ უქმნის საფრთხეს სხვათა სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას;

დ) სხვა დანაშაულის დაფარვის ან მისი ჩადენის გაადვილების მიზნით,- ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით თერთმეტიდან თოთხმეტ წლამდე.

2. ბანზრახ მკვლელობა:

ა) დამნაშავისათვის წინასწარი შეცნობით ორსული ქალისა;

ბ) დამნაშავისათვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნისა ან უმწვერ ფეხობის მფლობელისა;

ბ) ხულიბნური ქვინა ბრძობით;

დ) რასობრივი, რელიგიური, ეროვნული ან ეთნიკური შეუწყნარებლობის გამო;

ე) ჯგუფურად,-

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ცამეტიდან ჩვიდმეტ წლამდე.

3. ბანზრახ მკვლელობა:

ა) ორი ან მეტი პირისა;

ბ) განსაკუთრებული სისასტიკით;

ბ) ანგარებით ან შეკვეთით;

გ) მსხვერპლის სხეულის ორგანოს, ორგანოს ნაწილის ან ძსოვილის გადაწვევის ანდა სხვაგვარად გამოყენების მიზნით;

დ) არაერთგზის (ბარდა ამ კოდექსის 110-ე-114-ე მუხლებით გათვალისწინებული მკვლელობებისა)-

ე) მსხვერპლის ან მისი ახლო ნათესავის სამსახურებრივ საქმიანობასთან ან საზოგადოებრივი მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებით, -

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით თექვსმეტიდან ოც წლამდე ან უვადო თავისუფლების აღკვეთით.

შენიშვნა: ამ კოდექსში ახლო ნათესავად ითვლება: მშობელი, შვილად ამყვანი, შვილი, შვილიშვილი, პაპა, ბები, შვილიშვილი, და, ძმა, მეუღლე.

მუხლი 117. ჯანმრთელობის ბანზრახ მძიმე დაზიანება

1. ჯანმრთელობის ბანზრახ მძიმე დაზიანება, ესე იგი სხეულის დაზიანება, რომელიც სახიფათოა სიცოცხლისათვის ანდა რომელმაც გამოიწვია მხედველობის, სმენის, მეტყველების ან რომელიმე ორგანოს ან მისი ფუნქციის დაკარგვა, ფიზიკური ავადმყოფობა, ორსულობის შეწყვეტა, სახის წარუშლელი დამახინჯება ან ჯანმრთელობის სხვაგვარი ისეთი დაზიანება, რომელიც სახიფათოა სიცოცხლისათვის და დაკავშირებულია სავრთო შრომისუნარიანობის მქარ, არანაკლებ ერთი მესამედით დაკარგვასთან ან წინასწარი შეცნობით პროფესიული შრომისუნარიანობის სრულ დაკარგვასთან,-

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამიდან ხუთ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, რამაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა,-

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხიდან ექვს წლამდე.

3. ჯანმრთელობის ბანზრახ მძიმე დაზიანება, ჩადენილი:

ა) მსხვერპლის ან მისი ახლო ნათესავის სამსახურებრივ საქმიანობასთან ან საზოგადოებრივი მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებით;

ბ) მძევლად ხელში ჩაგდებასთან დაკავშირებით;

ბ) ისეთი საშუალებით, რომელიც ბანზრახ უქმნის საფრთხეს სხვათა სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას;

დ) სხვა დანაშაულის დაფარვის ან მისი ჩადენის გაადვილების მიზნით,- ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთიდან შვიდ წლამდე.

4. ამ მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, რამაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა,-

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ექვსიდან რვა წლამდე.

5. ჯანმრთელობის ბანზრახ მძიმე დაზიანება, ჩადენილი:

ა) დამნაშავისათვის წინასწარი შეცნობით ორსული ქალის მიმართ;

- ბ) დამნაშავესათვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის ან უმწიერ მღვრთმარეობაში მყოფის მიმართ;
- ბ) ხულიგნური ქმენა ბრძოლით;
- დ) რასობრივი, რელიგიური, ეროვნული ან ეთნიკური შეუწყნარებლობის გამო;
- ე) ჯგუფურად,-
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით შვიდიდან ცხრა წლამდე.
- 6. ამ მუხლის მე-5 ნაწილით ბათვალისწინებული ქმედება, რამაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა,-
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით რვიდან ათ წლამდე.
- 7. ჯანმრთელობის განზრახ მიიღო დაზიანება, ჩადენილი:
ა) ორი ან მეტი პირის მიმართ;
- ბ) განსაკუთრებული სისასტიკით;
- ბ) ანგარებით ან შეკვეთით;
- დ) მსხვერპლის სხეულის ორბანოს, ორბანოს ნაწილის ან ქოვილის გაღანერების ანდა სხვაგვარად გამოყენების მიზნით;
- ე) არაერთგზის (ბარდა ამ კოდექსის 110-ე-114-ე მუხლებით ბათვალისწინებული მკვლელობებისა);
- ვ) იმის მიერ, ვისაც აღრე ჩადენილი ჰქონდა ამ კოდექსის 108-ე ან 109-ე მუხლით ბათვალისწინებული მკვლელობა,-
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ცხრიდან თორმეტ წლამდე.
- 8. ამ მუხლის მე-7 ნაწილით ბათვალისწინებული ქმედება, რამაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა,-
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ათიდან ცამეტ წლამდე.

მუხლი 126. ძალადობა

- 1. სისტემატური ცემა ან სხვაგვარი ძალადობა, რამაც დაზარალებულის ფიზიკური ან ფსიქიკური ტანჯვა გამოიწვია, მაგრამ არ მოქცეოლია ამ კოდექსის 117-ე ან 118-ე მუხლით ბათვალისწინებული შედეგი,-
ისჯება თავისუფლების შეზღუდვით ვადით ორ წლამდე ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთიდან სამ წლამდე.
- 2. იბივე ქმედება, ჩადენილი:
ა) ორი ან მეტი პირის მიმართ;
- ბ) დამნაშავესათვის წინასწარი შეცნობით ორსული ქალის მიმართ;
- ბ) დაზარალებულის ან მისი ახლო ნათესავის სამსახურებრივ საქმიანობასთან დაკავშირებით;
- დ) დამნაშავესათვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის, უმწიერ მღვრთმარეობაში მყოფის ანდა დამნაშავეზე მატერიალურად ან სხვაგვარად დამოკიდებულის მიმართ;
- ე) მძევლად ხელში ჩაბღებასთან დაკავშირებით;
- ვ) შეკვეთით;
- ზ) რასობრივი, რელიგიური, ეროვნული ან ეთნიკური შეუწყნარებლობის გამო;
- თ) სამსახურებრივი მღვრთმარეობის გამოყენებით,-
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხიდან ექვს წლამდე, თანამღვრების დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე ან შამისოლ.

მუხლი 144. წამება

- 1. წამება, ესე იბი პირისათვის, მისი ახლო ნათესავისათვის ან მასზე მატერიალურად ან სხვაგვარად დამოკიდებული პირისათვის ისეთი პირობების შექმენა ან ისეთი მოქცეობა, რომელიც თავისი ხასიათით, ინტენსივობით ან ხანგრძლივობით იწვევს ძლიერ ფიზიკურ ტკივილს ან ფსიქიკურ ან მორალურ ტანჯვას და რომლის მიზანია ინფორმაციის, მტკიცებულების ან აღიარების მიღება, პირის დაწინება ან იძულება ანდა პირის დასჯა მის ან მისამე პირის მიერ ჩადენილი ან სავარაუდოდ ჩადენილი ქმედებისათვის,-
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით შვიდიდან ათ წლამდე, ჯარიმით.
- 2. იბივე ქმედება, ჩადენილი:
ა) მოხელის ან მასთან ბათანარებული პირის მიერ;
- ბ) სამსახურებრივი მღვრთმარეობის გამოყენებით;
- ბ) არაერთგზის;
- დ) ორი ან მეტი პირის მიმართ;
- ე) ჯგუფურად;

ვ) ადამიანთა თანასწორუფლებიანობის დარღვევით, მათი რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, რელიგიისადმი დამოკიდებულების, აღმსარებლობის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების, ეროვნული, ეთნიკური, სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, საცხოვრებელი ადგილის, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის გამო;

ზ) დამნაშავესათვის წინასწარი შეცნობით ორსული ქალის, არასრულწლოვნის, დაკავებული ან სხვაგვარად თავისუფლებაზე აღუდგელი, უმწეო მდგომარეობაში მყოფი ანდა დამნაშავეზე მატერიალურად ან სხვაგვარად დამოკიდებული პირის მიმართ;

თ) შეკვეთით;

ი) მკვლად ხელში ჩაბდებასთან დაკავშირებით,-

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ცხრიდან თხუთმეტ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით ხუთ წლამდე.

3. იბივე ქმედება, ჩადენილი ორბანიზე უფრო ჯგუფის მიერ,-

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით თორმეტიდან ჩვიდმეტ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით ხუთ წლამდე.

მუხლი 144³. დამამცირებელი ან არაადამიანური მოკვლეობა

1. პირის დამცირება ან იძულება, არაადამიანურ, ღირსებისა და პატივის შემლახვამ მდგომარეობაში ჩაყენება, რაც მას კლიერ შიზიკურ, ფსიქიკურ ტკივილს ან მოტალურ ტანჯვას აყენებს,-

ისჯება ჯარიმით, თავისუფლების შეზღუდვით ვადით სამ წლამდე ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ხუთ წლამდე.

2. იბივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) მოხელის ან მასთან ბათანაბრებული პირის მიერ;

ბ) სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით;

გ) არაერთგზის;

დ) ორი ან მეტი პირის მიმართ;

ე) ჯგუფურად;

ვ) ადამიანთა თანასწორუფლებიანობის დარღვევით, მათი რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, რელიგიისადმი დამოკიდებულების, აღმსარებლობის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების, ეროვნული, ეთნიკური, სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, საცხოვრებელი ადგილის, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის გამო;

ზ) დამნაშავესათვის წინასწარი შეცნობით ორსული ქალის, არასრულწლოვნის, დაკავებული ან სხვაგვარად თავისუფლებაზე აღუდგელი, უმწეო მდგომარეობაში მყოფი ანდა დამნაშავეზე მატერიალურად ან სხვაგვარად დამოკიდებული პირის მიმართ;

თ) შეკვეთით;

ი) მკვლად ხელში ჩაბდებასთან დაკავშირებით,-

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხიდან ექვს წლამდე, ჯარიმით, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით ხუთ წლამდე ან უამისოდ.

შენიშვნა: ამ კოდექსის 144¹-144³ მუხლებით გათვალისწინებულ ქმედებებზე არ ვრცელდება ამავამ კოდექსის 71-ე მუხლით გათვალისწინებული ხანდაზმულობის ვადა.

მუხლი 258. მიცვალებულისადმი უპატივცემულობა

1. ცხედრის ან საფლავის წაბილწვა, აბრთვე შეფლავის ძებლის ან მისი სხვა მიწისზედა ნაგებობის დანგრევა ან დაზიანება,-

ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ას ოციდან ას ოთხმოც საათამდე ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთ წლამდე.

2. საფლავში ჩატანებული ან საფლავზე არსებული ნივთის მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება -

-ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე.

3. იბივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) ჯგუფურად;

ბ) რასობრივი, რელიგიური, ეროვნული ან ეთნიკური უმუყნარებლობის გამო;

გ) კალადობით ან კალადობის მუქარით,-

ისჯება თავისუფლების შეზღუდვით ვადით სამ წლამდე ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

მუხლი 407. ბენეციდი

ბენეციდი, ესე იგი ქმედება, ჩადენილი შეთანხმებული გეგმის განსახორციელებლად რომელიმე ეროვნული, ეთნიკური, რასობრივი, რელიგიური ანდა რაიმე სხვა ნიშნით გაერთიანებული ჯგუფის მილიანად ან ნაწილობრივ მოსახლეობად, რაც გამოიხატა ასეთი ჯგუფის წევრთა მკვლელობით, ჯანმრთელობის მიმართ დაზიანებით, მათთვის ცხოვრების მიმართ პირობის განზრახ შექმნით, შობადობის კაღით შემცირებით ან ბავშვის იძულებით გადაცემით ერთი ეთნიკური ჯგუფიდან მეორეში,-

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით თორმეტიდან ოც წლამდე ან უვადო თავისუფლების აღკვეთით.

მუხლი 408. დანაშაული ადამიანურობის წინააღმდეგ

დანაშაული ადამიანურობის წინააღმდეგ, ესე იგი ნებისმიერი ქმედება, ჩადენილი სამოქალაქო მოსახლეობაზე ან პირებზე ფართომასშტაბიანი ან სისტემატური თავდასხმის ფარგლებში, რაც გამოიხატა მკვლელობით, ადამიანთა მასობრივი განადგურებით, ჯანმრთელობის მიმართ დაზიანებით, დეკორტაციით, თავისუფლების უკანონო აღკვეთით, წამებით, გაუპატიურებით, სქესობრივ მოტყუებაში ყოფით, პროსტიტუციის იძულებით, იძულებით ორსულობით, კალადობითი სტირლიზაციით, პირთა ჯგუფის დევნით პოლიტიკური, რასობრივი, ეროვნული, ეთნიკური, კულტურული, რელიგიური, სქესობრივი ან სხვა ნიშნის საფუძველზე, აპარტიდითა და სხვა არაკუმანური ქმედებით, რომლებიც სერიოზულ ზიანს აყენებს ადამიანის ფიზიკურ ან/და ფსიქიკურ მდგომარეობას,-

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით თორმეტიდან ოც წლამდე ან უვადო თავისუფლების აღკვეთით.

საქართველოს კანონი “კულტურის შესახებ”

მუხლი 6. ადამიანის კულტურული მემკვიდრეობის უფლება
საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად კულტურული მემკვიდრეობა საქართველოში არის ადამიანის შეუვალელი უფლება. საქართველოს მოქალაქენი თანასწორნი არიან კულტურულ ცხოვრებაში განუზღვრელად მათი ეროვნული, ეთნიკური, რელიგიური თუ ენობრივი კუთვნილებისა.

მუხლი 9. შემოქმედებითი მემკვიდრეობის თავისუფლება და დამოუკიდებლობა
დაუშვებელია შემოქმედებით პროცესში ჩარევა, შემოქმედებითი საქმიანობის ცენზურა, შემოქმედებით ნაწარმოებზე ყადაღის დადება და მისი გავრცელების აკრძალვა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ეს ლახავს სხვა ადამიანის უფლებებსა და კანონიერ ინტერესებს, აღვივებს ეროვნულ, ეთნიკურ, რელიგიურ და რასობრივ შუღლს, ქადაბებს ომსა და ძალადობას, პროპაგანდას უწევს პორნოგრაფიას.

მუხლი 10. ადამიანის კულტურული მემკვიდრეობის უფლება
ყოველ ადამიანს აქვს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და მხატვრულ-მსთეტიკური ორიენტაციის თავისუფლად არჩევის უფლება.

საქართველოს კანონი
“ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ”

მუხლი 6

1. არ დაიშვება პაციენტის დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, აღმსარებლობის, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებების, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, ქონებრივი და ფოლკლორული მდგომარეობის, სოციალურად დაუცველობის, დაავადების, სექსუალური ორიენტაციის ან პირადული უარყოფითი განწყობის გამო.

2. დაუშვებელია პაციენტის ან თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში მყოფი პაციენტის დისკრიმინაცია სამედიცინო დახმარების აღმოჩენისას.

საქართველოს კანონი
“შმაღლესი ბანათლების შესახებ”

მუხლი 2. ტერმინთა განმარტება

ამ კანონში გამოყენებულ ტერმინებს აქვთ შემდეგი მნიშვნელობა:

თ) აკრედიტაცია – აკრედიტაციის სტანდარტებთან შმაღლესი საბანკანათლებლო დაწესებულების საბანკანათლებლო პროგრამის შესაბამისობის განსაზღვრის პროცედურა, რომლის მიზანია ბანათლების ხარისხის ასამაღლებლად სისტემატური თვითშეფასების დამკვიდრება და ხარისხის უზრუნველყოფის მუქანიზმების განვითარების ხელშეწყობა და რომელთანაც დაკავშირებულია სახელმწიფო დაწინაანების მიღება, ასევე ამ კანონით გათვალისწინებული ზოგიერთი საბანკანათლებლო პროგრამის განხორციელება;

მუხლი 3. შმაღლესი ბანათლების მიზნები

1. საქართველოში შმაღლესი ბანათლების ძირითადი მიზნებია:

ა) ქართული და მსოფლიო კულტურის დირეკტორების ჩამოყალიბებისათვის ხელშეწყობა, დემოკრატიისა და ჰუმანიზმის იდეალებზე ორიენტაცია, რომლებიც აუცილებელია სამოქალაქო საზოგადოების არსებობისა და განვითარებისათვის;

ბ) პიროვნების ინტერესებისა და შესაძლებლობების შესატყვისი შმაღლესი ბანათლების მიღების, კვალიფიკაციის ამაღლებისა და გადაზიდების მოთხოვნისათვის დაკმაყოფილება;

გ) პიროვნული პროტენციის რეალიზება, შემოქმედებითი უნარ-ჩვევების განვითარება, თანამედროვე მოთხოვნების შესატყვისი კომპეტენციის მქონე პირების მოზადება, შიდა და საბარეო შრომის ბაზარზე შმაღლესი ბანათლების მქონე პირთა კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფა, სტუდენტთა და შარტო საზოგადოების მოთხოვნათა შესაბამისი მაღალი ხარისხის შმაღლესი ბანათლების შეთავაზება დინტერესებული პირებისათვის;

დ) სახელმწიფოს განვითარებისა და საკუთრივ შმაღლესი ბანათლების სისტემის სიცოცხლისუნარიანობის უზრუნველსაყოფად ახალი სამეცნიერო პერსონალის მოზადება და გადაზიდება, სამეცნიერო კვლევის პირობების შექმნა, უზრუნველყოფა და განვითარება;

ე) შმაღლესი საბანკანათლებლო დაწესებულებების სტუდენტთა და აკადემიური პერსონალის მოზილოების წახალისება.

2. ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად სახელმწიფო უზრუნველყოფს:

ა) შმაღლესი ბანათლების ხელმისაწვდომობასა და ღია ხასიანთს; სწავლის, სწავლებისა და სამეცნიერო კვლევის აკადემიურ თავისუფლებას;

ბ) შმაღლესი ბანათლების მიღების შესაძლებლობას მთელი სიცოცხლის განმავლოებაში;

გ) შმაღლესი ბანათლებისა და მეცნიერების ინტეგრაციას;

დ) ხარისხის უზრუნველყოფის სისტემების ჩამოყალიბებას, რაც ბულისხმობს აკრედიტაციის სისტემისა და შმაღლეს საბანკანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის (უზრუნველყოფის) სამსახურების ამოქმედებას;

ე) სწავლის, სწავლებისა და სამეცნიერო კვლევის ერთიან ევროკულ საბანკანათლებლო და კვლევით სივრცეში, აგრეთვე თანამშრომლობის სხვა საერთაშორისო სისტემებში სრულყოფილიან მონაწილეობას;

ვ) შმაღლესი საბანკანათლებლო დაწესებულების ავტონომიას;

ზ) შმაღლეს საბანკანათლებლო დაწესებულებაში აკადემიური პერსონალისა და სტუდენტთა მონაწილეობას გადაწყვეტილების მიღებისა და მათი შესრულების კონტროლის პროცესში;

თ) შმაღლესი ბანათლების სფეროში ყოველგვარი დისკრიმინაციის აკრძალვას, მათ შორის აკადემიური, რელიგიური თუ ეთნიკური კუთვნილების ან/და შეხედულების, სქესის, სოციალური წარმოშობისა და სხვა ნიშნით;

ი) შმაღლესი საბანკანათლებლო დაწესებულების მართვისა და ამ დაწესებულებაში კონკურსების საჯაროობასა და გამჭვირვალობას;

კ) სხვა ისეთი პირობების შექმნას, რომლებიც ხელს შეუწყობს ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული მიზნების მიღწევას.

3. ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად შმაღლესი საბანკანათლებლო დაწესებულება:

- ა) ამზადებს პიროვნებას ისეთი პროფესიული მოღვაწეობისათვის, რომელიც მოითხოვს სამეცნიერო ცოდნისა და მეცნიერული მეთოდების გამოყენებას;
- ბ) ზრუნავს თავისი პერსონალის პროფესიულ განვითარებაზე;
- გ) ხელს უწყობს სტუდენტთა სოციალური პირობების გაუმჯობესებას;
- დ) ზრუნავს შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე სტუდენტთათვის სწავლის პირობების შესაქმნელად;
- ე) ხელს უწყობს თავის ფარგლებში სპორტის განვითარებას;
- ვ) თანამშრომლობს საქართველოს სხვა უმაღლეს საბანამანათლებლო და სამეცნიერო-კვლევით დაწესებულებებთან;
- ზ) ხელს უწყობს საერთაშორისო თანამშრომლობას და უცხოეთის შესაბამის საბანამანათლებლო დაწესებულებებთან სტუდენტთა და პროფესორთა ურთიერთობაცვლას;
- თ) სწავლის, სწავლებისა და პროფესიული განვითარების მეშვეობით ემსახურება მეცნიერების განვითარებას თავისუფალ, დემოკრატიულ და სოციალური სამართლიანობის გარემოში;
- ი) ხელს უწყობს თანამედროვე ცოდნისა და ტექნოლოგიების გავრცელებას;
- კ) უზრუნველყოფს უმაღლესი ბანათლების ხელმისაწვდომობასა და ღია ხასიათს, სწავლის, სწავლებისა და სამეცნიერო კვლევის აკადემიურ თავისუფლებას, უმაღლესი ბანათლების მიღების შესაძლებლობას მთელი სიცოცხლის განმავლობაში, აკადემიური პერსონალისა და სტუდენტთა მონაწილეობას გადაწყვეტილების მიღებისა და მათი შესრულების კონტროლის პროცესში, უმაღლესი საბანამანათლებლო დაწესებულების მართვისა და ამ დაწესებულებაში კონსერვაციის საჯაროობასა და გამჭვირვებობას, უმაღლესი ბანათლების სფეროში ყოველგვარი დისკრიმინაციის აკრძალვას, მათ შორის აკადემიური, რელიგიური თუ ეთნიკური კუთვნილების ან/და შეხედულების, სქესის, სოციალური წარმოშობისა და სხვა ნიშნით;
- ლ) უზრუნველყოფს სხვა ისეთი პირობების შექმნას, რომლებიც ხელს შეუწყობს ამ მუხლის პირველი პუნქტით ბათვალისწინებული მიზნების განხორციელებას.

4. აკადემიური თავისუფლების შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ შემდეგ შემთხვევებში:

- ა) სამეცნიერო კვლევის თავისუფლებისათვის – სარბანინიაციო საკითხებსა და პრიორიტეტების განსაზღვრაში;
  - ბ) სწავლების თავისუფლებისათვის – სასწავლო პროცესის ორბანინიაციული საკითხების გადაწყვეტაში, ლექციების ცხრილისა და სასწავლო გურსის პროგრამების დამტკიცების საკითხებში;
  - გ) სწავლის თავისუფლებისათვის – სასწავლო პროცესის ორბანინიებისა და მაღალი ხარისხის სწავლების უზრუნველყოფაში.
5. უმაღლეს საბანამანათლებლო დაწესებულებაში არ შეიძლება შეიქმნას პოლიტიკური და რელიგიური ორბანინიაციების სტრუქტურული ერთეულები.

მუხლი 4. უმაღლესი ბანათლების ენა

უმაღლეს საბანამანათლებლო დაწესებულებაში სწავლების ენა არის ქართული, ხოლო აუზნაზეთში – აბრეშვი აუზნაზეთი. (სხვა ენაზე სწავლება, ბარდა ინდივიდუალური სასწავლო გურსებისა, დაშვებულია, თუ ეს ბათვალისწინებულია საერთაშორისო ხელშეკრულებით ან შეთანხმებულა საქართველოს ბანათლებისა და მეცნიერების სამინისტრთან).

მუხლი 16. უმაღლესი საბანამანათლებლო დაწესებულების მართვის პრინციპები

1. უმაღლესი საბანამანათლებლო დაწესებულება უზრუნველყოფს:

- ა) უმაღლესი საბანამანათლებლო დაწესებულების გადაწყვეტილებ- გების, რექტორისა და ადმინისტრაციის ხელმძღვანელის ანბარითებისა და ბრანებების საჯაროობასა და მათ ხელმისაწვდომობას ყველა დაინტერესებული პირისათვის;
- ბ) აკადემიური პერსონალისა და სტუდენტთა აკადემიურ თავისუფლებას;
- გ) აკადემიური პერსონალისა და სტუდენტთა მონაწილეობას გადაწყვეტილების მიღებაში;
- დ) თანასწორ მოქრობას განურჩევლად პირის ეთნიკური კუთვნილებისა, სქესისა, სოციალური წარმოშობისა, პოლიტიკური თუ რელიგიური შეხედულებებისა და სხვა;
- ე) უმაღლეს საბანამანათლებლო დაწესებულებაში არჩევნების სამართლიანობასა და გამჭვირვებობას, კონსერვაციის საჯაროობას.

2. უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების წესდებითა და სტრუქტურული ერთეულების დებულებებით არ შეიძლება დადგინდეს ამ პრინციპების შემზღუდავი ნორმები.

საქართველოს კანონი
“პროფესიული ბანათლების შესახებ”

მუხლი 31. პროფესიული საბანმანათლებლო დაწესებულების მართვის პრინციპები

1. პროფესიული საბანმანათლებლო დაწესებულება უზრუნველყოფს:

ა) გადაწყვეტილების საჯაროობის, გამჭვირვალობისა და დანტერესებული პირებისათვის ხელმისაწვდომობის პრინციპების დაცვას;

ბ) პროფესიულ სტუდენტთა მიმართ თანასწორ მოპყრობას, განურჩევლად მათი სქესისა, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილებისა, წარმოშობისა, რელიგიური და პოლიტიკური შეხედულებებისა, ფიზიკური შესაძლებლობებისა და სხვა;

გ) გადაწყვეტილების მიღების პროცესში პროფესიულ სტუდენტთა და პროფესიული ბანათლების მასწავლებლებთან მონაწილეობას;

დ) გადაწყვეტილების მიღების პროცესში პროფესიულ სტუდენტთა პოტენციური დამსაქმებლების მოთხოვნათა ბათვალისწინებას;

ე) საბანმანათლებლო პროცესის დაწესებულების ავტონომიურობის პრინციპის საფუძველზე წარმართვას.

2. პროფესიული საბანმანათლებლო დაწესებულების წესდებითა და მისი სტრუქტურული ერთეულების დებულებებით არ შეიძლება დადგინდეს ამ პრინციპების შემზღუდავი ნორმები.

საქართველოს კანონი
“ზოგადი ბანათლების შესახებ”

მუხლი 4. სწავლების ენა

1. ზოგადსაბანანათლებლო დაწესებულებებში სწავლების ენაა ქართული, ხოლო აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში – ქართული ან აფხაზური.
2. აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში იმ ზოგადსაბანანათლებლო დაწესებულებებში, სადაც სწავლება ხორციელდება ერთ-ერთ სახელმწიფო ენაზე, მეორე სახელმწიფო ენის სწავლება სავალდებულოა.
3. საქართველოს მოქალაქეებს, რომლებისთვისაც ქართული ენა გლობალიზური არ არის, უწლება აქვთ მიიღონ სრული ზოგადი ბანათლება მათ გლობალიზურ ენაზე, ეროვნული სასწავლო გეგმის შესაბამისად, კანონმდებლობით დადგენილი წესით. ამ ზოგადსაბანანათლებლო დაწესებულებებში სავალდებულოა სახელმწიფო ენის სწავლება, ხოლო აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში – ორივე სახელმწიფო ენისა.
4. საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებებითა და შეთანხმებებით ბათვალისწინებულ შემთხვევებში შესაძლებელია, ზოგადსაბანანათლებლო დაწესებულებებში სწავლება განხორციელდეს უცხოურ ენაზე. ამ ზოგადსაბანანათლებლო დაწესებულებებში სავალდებულოა სახელმწიფო ენის სწავლება, ხოლო აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში – ორივე სახელმწიფო ენისა.

მუხლი 5. ეროვნული სასწავლო გეგმა

1. ამ კანონის მე-3 მუხლით ბათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად სახელმწიფო შეიმუშავებს ეროვნულ სასწავლო გეგმას, რომლითაც განისაზღვრება ზოგადი ბანათლების საფეხურების მიხედვით აუცილებელი საბნები, საბნობრივი ჯგუფები, საბნების მიხედვით საათები, მათი განაწილება და თანაზარდობა, აუცილებელი და მაქსიმალური დატვირთვის რაოდენობა, საბნებისა და საბნობრივი ჯგუფების სწავლებისათვის აუცილებელი მინიმალური საათების რაოდენობა, სასწავლო ბარემოს ორბანიზების პირობები და რეკომენდაციები.
2. ეროვნული სასწავლო გეგმით განისაზღვრება იმ მიღწევების (უნარ-ჩვევებისა და ცოდნის) ჩამონათვალი, რომელთაც მოსწავლე უნდა ფლობდეს ყოველ საბანში თუ საბნობრივ ჯგუფში კლასის ან საფეხურის დამთავრებისას. ეროვნული სასწავლო გეგმა ითვალისწინებს აბრეთვე მოდიფიცირებულ სასწავლო გეგმებს სპეციალური საბანანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლეთათვის.
3. ეროვნული სასწავლო გეგმა მოიცავს შემდეგ საბნებსა და საბნობრივ ჯგუფებს:
  - ა) ქართული (აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში – აფხაზური და ქართული) ენა და ლიტერატურა;
  - ბ) საქართველოს ისტორია, საქართველოს გეობრაფია და სხვა საზოგადოებრივი მეცნიერებები;
  - გ) მათემატიკა;
  - დ) საბნებისმეტყველო მეცნიერებები;
  - ე) უცხოური ენები;
  - ვ) ფიზიკური, შრომითი და ესთეტიკური აღზრდა.
4. ამ მუხლის მე-3 პუნქტის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტებით ბათვალისწინებული საბნები და საბნობრივი ჯგუფები იმ ზოგადსაბანანათლებლო დაწესებულებებში, სადაც სწავლება ხორციელდება ამ კანონის მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, ისწავლება ქართულად, ხოლო აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში – ქართულად ან აფხაზურად.
5. ეროვნული სასწავლო გეგმის შესრულება სავალდებულოა ყველა ზოგადსაბანანათლებლო დაწესებულებისათვის.
6. ეროვნული და სასკოლო სასწავლო გეგმებით ბათვალისწინებული საბნების სწავლება უნდა იყოს აბადემიური, ობიექტური, ნეიტრალური და კლურალისტური.

მუხლი 7. ზოგადი ბანათლების ხელმისაწვდომობა

1.სახელმწიფო უზრუნველყოფს თითოეული მოსწავლის მიერ მის საცხოვრებელ ადგილთან მაქსიმალურად ახლოს ზოგადი ბანათლების სახელმწიფო ან გლობალიზურ ენაზე მიღების უფლებას.

2. თუ ამ მუხლის პირველი პუნქტით განსაზღვრული უფლების განხორციელება შეუძლებელია სტანდარტული ვაუჩერის მეშვეობით, სახელმწიფო ასეთ მოსწავლეებს უზრუნველყოფს ბაზრადილი ვაუჩერით ან/და დამატებითი დაფინანსებით სტანდარტულ განათლებისა და მცენიერების სამინისტროს მიერ დამტკიცებული შესაბამისი მიზნობრივი პროგრამის ფარგლებში.

3. ბაზრადილი ვაუჩერის ოდენობა და დამატებითი დაფინანსება სტანდარტულ განათლებისა და მცენიერების სამინისტროს მიერ დამტკიცებული შესაბამისი მიზნობრივი პროგრამის ფარგლებში უნდა უზრუნველყოფდეს ამ მუხლის პირველი პუნქტით განსაზღვრული უფლების განხორციელებას მცირეკონტინგენტისა და სპეციალური სკოლის, სპეციალური, კორექციული ან ლინგვისტური უმცირესობის სკოლის ან კლასის ფარგლებში, თუ არსებობს 3 მოსწავლე დაწყებით საფენურზე, 6 მოსწავლე საბაზო საფენურზე და 21 მოსწავლე საშუალო საფენურზე.

4. სახელმწიფო უზრუნველყოფს ზოგადი განათლების მიღებას თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებებში პატიმრობის კოდექსით დადგენილი წესის შესაბამისად.

მუხლი 8. ძირითადი გარანტიები

1. მოსწავლეს, მშობელს და მასწავლებელს, აბრეთვე მათ გაერთიანებებს უფლება აქვთ, თანაბარ პირობებში, დისკრიმინაციის გარეშე, დადგინდონ წესით, სასკოლო დროს ან სკოლის ტერიტორიაზე ისარგებლონ ამ თავით დაცული და სკოლის მიერ აღიარებული ყველა უფლებითა და თავისუფლებით, აბრეთვე სკოლის ყველა რესურსით.

2. სკოლას უფლება აქვს სასკოლო დროს ან სკოლის ტერიტორიაზე არადისკრიმინაციულ საფუძველზე შეზღუდოს გარეშე პირთა უფლებები და თავისუფლებები.

3. სკოლამ შეიძლება დაადგინოს სასკოლო დროს ან სკოლის ტერიტორიაზე მოსწავლის, მშობლის და მასწავლებლის, აბრეთვე მათი გაერთიანებების უფლებებისა და თავისუფლებების არადისკრიმინაციული და ნეიტრალური შეზღუდვის წესები ამ კანონის მოთხოვნათა შესასრულებლად, აბრეთვე თუ არსებობს საფუძვლიანი და გარდაუვალი საფრთხე:

ა) ჯანმრთელობის, სიცოცხლისა და საკუთრების უსაფრთხოებისა;

ბ) ნარკოტიკების, ალკოჰოლის ან თამბაქოს მოხმარების ან უკანონო ქმედების წახალისებისა;

გ) უსამსოგის ან ცილისწამების გავრცელების, ეთნიკური ან რელიგიური უფლის გაღვივების, დანაშაულისა ან ალადობისა ან წაქეზებისა;

დ) სასწავლო პროცესის მსვლელობის, სკოლის საქმიანობის ან სკოლის ტერიტორიაზე თავისუფლად გადაადგილებისათვის ხელის შეშლისა.

4. მოსწავლის, მშობლის და მასწავლებლის უფლებებისა და თავისუფლებების ნებისმიერი შეზღუდვა უნდა იყოს ბონივრული, პროპორციული, მინიმალური და უნდა განხორციელდეს მხოლოდ დადგენილი წესის საფუძველზე, მასწავლებლის პროფესიული ეთიკის კოდექსის სრული დაცვით, ჯეროვანი და სამართლიანი პროცედურით.

5. დაუშვებელია მოსწავლის, მშობლის და მასწავლებლის უფლებებისა და თავისუფლებების იმგვარი შეზღუდვა, რომელიც არსებითად მათი გაუქმების ტოლფასია. ნებისმიერი შეზღუდვა ან რეზუმირება შეიძლება ითვალისწინებდეს მათი უფლებებისა და თავისუფლებების განხორციელების აღბილის, დროის და ფორმის ისეთ ნეიტრალურ შეზღუდვებს, რომლებიც გავლენას არ ახდენს ინფორმაციის ან იდეების შინაარსზე ან გამომხატველობით ეფექტზე და ტოვებს ალტერნატიული გზებით მათი განხორციელების ეფექტიან შესაძლებლობას.

6. ამ კანონით აღიარებული მოსწავლის, მშობლის და მასწავლებლის უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობისას მათი კანონიერება ივარაუდება. მათ შესახებ წარმოშობილი დავისას ამ უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობის უკანონოების მტკიცების ტვირთი ეკისრება შეზღუდვის ინიციატორს.

7. დაუშვებელია სკოლის მიერ ისეთი დონისიების დაფინანსება, რომელიც ეწინააღმდეგება ამ კანონის მიზნებს.

8. ეს კანონი არ უარყოფს იმ საყოველთაოდ აღიარებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს, რომლებიც არ არის ამ მოხსენიებულში, მაგრამ თავისთავად გამომდინარეობს სტანდარტულ კანონმდებლობიდან.

მუხლი 13. ნეიტრალურობა და არადისკრიმინაციულობა

1. დაუშვებელია ზოგადსაბანმანათლებლო დაწესებულებაში სასწავლო პროცესის პოლიტიზება.

2. დაუშვებელია საჯარო სკოლაში სასწავლო პროცესის რელიგიური ინდოქტრინაციის, პროპაგანდის ან იმპულსითი ასიმილაციის მიზნებისათვის გამოყენება. ეს ნორმა არ ზღუდავს საჯარო სკოლაში სახელმწიფო დღესასწაულებისა და ისტორიული თარიღების აღნიშვნას, აბრეშვე იხეთი ღონისძიების ჩატარებას, რომელიც მიმართულია ეროვნული და ზოგადსაპატრიოტო ღირებულებების დამკვიდრებისაკენ.

3. დაუშვებელია რაიმე სახის დისკრიმინაცია სკოლაში მიღებისას. ეს ნორმა არ გამორიცხავს იმ ზოგადსაბანმანათლებლო დაწესებულებაში შესარჩევო კონკურსის ჩატარების შესაძლებლობას, რომლებიც ახორციელებენ სამხედრო, პროფილურ სახელოვნებო და სასპორტო მომზადებასა და ბანათლებას. (4.05.2010 3068)

4. დაუშვებელია სკოლის მიერ საკუთარი უფლებამოსილებისა და რესურსების იმგვარად გამოყენება, რამაც შეიძლება პირდაპირ ან ირიბად გამოიწვიოს მოსწავლის, მშობლის და მასწავლებლის, აბრეშვე მათი ბავთიანებების რაიმე დისკრიმინაცია.

5. ნებისმიერი ბანმასხვავებელი ქმედება ან ბანონაკლისის დაშვება ჩაითვლება დისკრიმინაციად, ბარდა იმ შემთხვევისა, როცა ასეთი ქმედება ან ბანონაკლისი სამართლიანი და გონივრული, ემსახურება თითოეული პირისა და ჯგუფის თავისუფალი ბანვითარებისა და თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფას.

6. სკოლა ვალდებულია დაცვას და ხელი შეუწყოს მოსწავლეებს, მშობლებს და მასწავლებლებს შორის შემწყნარებლობისა და ურთიერთპატივისცემის დამკვიდრებას, ბანურჩველად მათი სოციალური, ეთნიკური, რელიგიური, ლინგვისტური და მსოფლმხედველობრივი კუთვნებებისა.

7. სკოლა თანასწორობის საუშკველზე იცავს უმცირესობების წევრების ინდივიდუალურ და კოლექტიურ უფლებას, თავისუფლად ისარბებლონ მშობლიური ენით, შეინარჩუნონ და ბამოხატონ თავიანთი კულტურული კუთვნებები.

საქართველოს კანონი
“სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის შესახებ”

მუხლი 105. გვარის დადგენა

1. გვარი შეიძლება დაუდგინდეს პირს, რომლის დაბადების აქტშიც არ არის გვარი მითითებული.

2. ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევაში პირს შეიძლება დაუდგინდეს მისი პირდაპირი აღმავალი შტოს ნათესავის გვარი ან ნებისმიერი გვარი, რომლითაც იგი სარგებლობდა არანაკლებ 5 წლის განმავლობაში, რაც უნდა დასტურდებოდეს მის სახელზე შედგენილი დოკუმენტებითა და სხვა მტკიცებულებებით.

3. თუ შეუძლებელია პირისათვის პირდაპირი აღმავალი შტოს ნათესავის გვარის დადგენა ასეთი გვარის არარსებობის გამო ან სხვა მიზეზით, პირს შეიძლება დაუდგინდეს მისი ან მისი პირდაპირი აღმავალი შტოს ნათესავის სახელიდან ნაწარმოები გვარი, მისთვის სასურველი დაბოლოებით ან დაბოლოების ბარემი.

**საქართველოს კანონი
“მაუწყებლობის შესახებ”**

მუხლი 16. შინაარსობრივი ვალდებულებები

საზოგადოებრივი მაუწყებელი ვალდებულია:

ა) უზრუნველყოს პროგრამების სარედაქციო დამოუკიდებლობა, სამართლიანობა და მიუკერძოებლობა; სახელისუფლებო, პოლიტიკური, რელიგიური და კომერციული ბავშვებისაგან თავისუფლება;

ბ) უზრუნველყოს საზოგადოებრივი ინტერესის შესაბამისი თანასწორობა ახალი ამბების, საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ, საბანგანათლებლო-შემეცნებით, კულტურულ და სპორტულ პროგრამებს შორის;

გ) უზრუნველყოს აუდიტორიის დროული და ყოველგვარი ინფორმირება საქართველოში, მის რეგიონებსა და მსოფლიოში მიმდინარე მნიშვნელოვანი მოვლენების შესახებ;

დ) საუბეთმსო დროს გადასცეს ახალი ამბებისა და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური პროგრამები, ხოლო საარჩევნო კამპანიის მსვლელობისას – აბრეშვი შინაარსობრივ დებულებებს;

ე) პროგრამებში არ გამოხატოს თავისი აზრი;

ვ) ასახოს საზოგადოებაში არსებულ მოსახრებათა კლუბალიზმი;

ზ) ეთერის არანაკლებ 25%-ისა დაუთმოს დამოუკიდებელი კერძო სამართლის იურიდიული პირების მიერ მომზადებულ პროგრამებს, რომელთა შესყიდვა განხორციელდება „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ საქართველოს კანონითა და ამ კანონით დადგენილი წესით;

თ) პროგრამებში ასახოს საზოგადოებაში არსებული ეთნიკური, კულტურული, ენობრივი, რელიგიური, ასაკობრივი და ბუნებრივი მრავალფეროვნება;

ი) გაეშვთა და მოზარდთა ინტერესების შესაბამისი პროპორციით განათავსოს საბავშვო პროგრამები;

კ) გაითვალისწინოს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ინტერესები;

ლ) ხელი შეუწყოს ქვეყნის თვითმყოფადობის, სულიერი ფასეულობებისა და კულტურული მრავალფეროვნების განვითარებას;

მ) სათანადო პროპორციით განათავსოს უმცირესობების ენაზე, უმცირესობების შესახებ და უმცირესობების მიერ მომზადებული პროგრამები.

მუხლი 56. პროგრამული შეზღუდვები

1. იკრძალება ომის ნებისმიერი სახით პროპაგანდა.

2. იკრძალება ისეთი პროგრამების გადაცემა, რომლებიც რაიმე ფორმით რასობრივი, ეთნიკური, რელიგიური ან სხვაგვარი შუღლის ბავშვების, რომელიმე ჯგუფის დისკრიმინაციის ან კალადობისკენ წაქეზების აშკარა და პირდაპირ საფრთხეს ქმნის.

3. იკრძალება ისეთი პროგრამების გადაცემა, რომლებიც მიმართულია პირის ან ჯგუფის ფიზიკური შესაძლებლობის, ეთნიკური კუთვნილების, რელიგიის, მსოფლმხედველობის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის ან სხვა თვისებისა თუ სტატუსის გამო შეზარაცხყოფისაკენ, დისკრიმინაციისაკენ ან ამ თვისებისა თუ სტატუსის განსაკუთრებული ხასხასისაკენ, ბარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ეს აუცილებელია პროგრამის შინაარსიდან გამომდინარე და მიზნად ისახავს არსებული შუღლის ილუსტრირებას.

4. იკრძალება კორნობრაფიის, აბრეშვი აღამიანისა და მოქალაქის დირსებისა და ძირითად უფლებათა შემლახავი ისეთი პროგრამის ან რეკლამის განთავსება, რომელიც შეიცავს უხამსობას.

5. იკრძალება ბავშვთა და მოზარდთა ფიზიკურ, გონებრივ და ზნეობრივ განვითარებაზე მავნე ზეგავლენის მომხდენი პროგრამების იმ დროს განთავსება, როცა მათ მიერ ამ პროგრამების ნახვის ან მოსმენის დიდი ალბათობა არსებობს.

6. საკაბელო მაუწყებლობის ლიცენზიის მფლობელს უფლება აქვს ამ მუხლის მ-4 პუნქტით განსაზღვრული პროგრამა ან რეკლამა განათავსოს ნებისმიერ დროს, კოდირებული ფორმით, მომხმარებელთან ინდივიდუალურად გაფორმებული ხელშეკრულების საფუძველზე.

საქართველოს კანონი
“სიტყვისა და გამონათვის თავისუფლების შესახებ”

მუხლი 3. სიტყვისა და გამონათვის თავისუფლება

1. სახელმწიფო ცნობს და იცავს სიტყვისა და გამონათვის თავისუფლებას, როგორც წარუვალ და უზენაეს ადამიანურ ფასეულობებს. ხელისუფლების განხორციელებისას ხალხი და სახელმწიფო შეზღუდული არიან ამ უფლებებითა და თავისუფლებებით, როგორც უშუალოდ მოქმედი სამართლით.

2. ყველას, ადგილობრივი თუ რეგიონული მნიშვნელობის, აქვს გამონათვის თავისუფლება, რაც გულისხმობს:

- ა) აზრის ახსოვლად თავისუფლებას;
- ბ) პოლიტიკური სიტყვისა და დებატების თავისუფლებას;
- გ) ნებისმიერი ფორმის ინფორმაციისა და იდეების მოძიების, მიღების, შექმნის, შენახვის, დამუშავებისა და გავრცელების უფლებას;
- დ) ცენზურის დაუშვებლობას, მედიის სარედაქციო დამოუკიდებლობასა და პლურალიზმს, ჟურნალისტიკის უფლებას, დაცვას ინფორმაციის წყაროს საიდუმლოება და საკუთარი სინდისის შესაბამისად მიიღოს სარედაქციო გადაწყვეტილებები;

ე) სწავლის, სწავლებისა და კვლევის აკადემიურ თავისუფლებას;

ვ) ხელოვნების, შემოქმედებისა და გამოგონების თავისუფლებას;

ზ) ნებისმიერ ენაზე მეტყველების, ნებისმიერი დამწერლობის გამოყენების უფლებას;

თ) ქველმოქმედების უფლებას;

ი) მხილების თავისუფლებას და გამხილებელთა დაცვას;

კ) თავისუფლებას იძულებისაგან, გამოთქვას თავისი შეხედულება რწმენის, აღმსარებლობის, სინდისისა და მსოფლმხედველობის, ეთნიკური, კულტურული და სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, ოჯახური, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობის, აბრეშვე ყველა იმ ბარემოების შესახებ, რომელიც შეიძლება განდევნოს მისი უფლებებისა და თავისუფლებების შელახვის საფუძველი.

3. ეს კანონი არ უარყოფს სიტყვისა და გამონათვის თავისუფლებასთან დაკავშირებულ, საქართველოს კონსტიტუციით დაცულ და სხვა საყოველთაოდ აღიარებულ უფლებებს, თავისუფლებებსა და ბარანტიებს, რომლებიც აქ არ არის მოხსენიებული, მაგრამ თავისთავად გამომდინარეობს ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებული უფლებებისა და თავისუფლებების პრინციპებიდან.

საქართველოს კანონი
“საჯარო სამსახურის შესახებ”

მუხლი 12. საჯარო სამსახურის ენა

სახელმწიფო სამსახური საქართველოში ხორციელდება ქართულ ენაზე, აფხაზეთში - აბრეთზე აფხაზურ ენაზე. სამსახური აღბილობრივი თვითმმართველობის დაწესებულებებში ხორციელდება “სახელმწიფო ენის შესახებ” საქართველოს კანონით დადგენილი წესით.

მუხლი 15. სახელმწიფო მოხელისათვის დადგენილი პირითადი მოთხოვნები

სახელმწიფო მოხელედ შეიკლება მიღებულ იქნეს საქართველოს ქმედუნარიანი მოქალაქე, რომელსაც აქვს სათანადო ცოდნა და გამოცდილება, მიაღწია 21 წლის ასაკს და ფლობს საქართველოს სახელმწიფო ენას.

მუხლი 16. აღბილობრივი თვითმმართველობის მოხელისათვის დადგენილი პირითადი მოთხოვნები

აღბილობრივი თვითმმართველობის მოხელედ შეიკლება მიღებულ იქნეს საქართველოს ქმედუნარიანი მოქალაქე, რომელმაც მიაღწია 18 წლის ასაკს, აქვს საშუალო განათლება მაინც და ფლობს საქართველოს სახელმწიფო ენას.

საქართველოს კანონი
“შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ”

მუხლი 4

2. დაუშვებელია შეკრების ან მანიფესტაციის ორგანიზაციისა და ჩატარებისას მოწოდება საქართველოს კონსტიტუციური წყობილების დამცობის ან კალაღობით შეცვლისაგან, ქვეყნის დამოუკიდებლობის ხელყოფისა და ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევისაგან, ან ისეთი მოწოდება, რომელიც წარმოადგენს ომისა და კალაღობის პროპაგანდას, აღვივებს ეროვნულ, კუთხურ, რელიგიურ ან სოციალურ შუღლს.

საქართველოს ორბანული კანონი
“რეფერენდუმის შესახებ”

მუხლი 2. რეფერენდუმის მონაწილეები

1. რეფერენდუმში მონაწილეობის უფლება აქვს საქართველოს მოქალაქეებს, რომლებსაც რეფერენდუმის გამართვის დღისათვის შეუსრულდა 18 წელი, განურჩევლად რასისა, კანის ფერისა, ენისა, სქესისა, რელიგიისა, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებებისა, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილებისა, წარმოშობისა, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობისა, საცხოვრებელი ადგილისა.

2. რეფერენდუმში მონაწილეობის უფლება არა აქვს მოქალაქეებს, რომლებიც:

ა) სასამართლომ ცნო ქმედუნარიანად;

ბ) მსჯავრდებულია და რეფერენდუმის გამართვის დღისათვის იმყოფება თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში.

საქართველოს კანონი
“პაციენტის უფლებების შესახებ”

მუხლი 6

1. პაციენტის დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, გენეტიკური მემკვიდრეობის, რწმენისა და აღმსარებლობის, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებების, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, ქონებრივი და ფოღებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის, დაავადების, სექსუალური ორიენტაციის ან პირადული უარყოფითი განწყობის გამო აკრძალულია.

2. ამა თუ იმ დაავადებასთან დაკავშირებით პაციენტის უფლებების შეზღუდვის პირობებს განსაზღვრავს საქართველოს კანონმდებლობა.

საქართველოს საბაღასახალო კოდექსი

მუხლი 11. რელიგიური საქმიანობა

1. რელიგიურ საქმიანობად ითვლება დადგენილი წესით რეგისტრირებული რელიგიური ორგანიზაციის (ბაერტიანების) საქმიანობა, რომლის მიზანია აღმსარებლობისა და სარწმუნოების გავრცელება, მათ შორის, ისეთი გზით, როგორცაა:

ა) რელიგიური წეს-ჩვეულებების, ცერემონიების, ღოცვების, სხვა საკულტო მოქმედებათა ორგანიზება და ჩატარება;

ბ) მორწმუნეთათვის შესაძლებლობის მიცემა, ჰქონდეთ ან გამოიყენონ სამლოცველო შენობები და სარიტუალო ნაგებობები რელიგიურ მოთხოვნათა როგორც ერთობლივად, ისე ინდივიდუალურად დასაკმაყოფილებლად;

გ) რელიგიური დელებაციების, მომლოცველების, სხვადასხვა კონფესიის წარმომადგენლების მიღებისა და გამგზავრების ორგანიზება, ეროვნული და სავითარებლო რელიგიური თათბირების, ყრილობების, სემინარების ორგანიზება, ამ დონისკენათა ჩატარების პერიოდში მათი მონაწილეების სასტუმროებით (სხვა საცხოვრებლით), ტრანსპორტით, კვებითა და კულტურული მომსახურებით უზრუნველყოფა;

დ) მონასტრების, სამონასტრო ეკლესიების, სასულიერო-სასწავლო დაწესებულებების შენახვა, ამ სასულიერო-სასწავლო დაწესებულებების მოსწავლეთა და მსმენელთა სწავლება, საქველმოქმედო ორგანიზაციების (საავადმყოფოები, თავშესაფრები, მოხუცებულთა და ინვალიდთა სახლები) შენახვა, აგრეთვე კანონიკური წესებით განპირობებული სხვა ანალოგიური საწესდებო საქმიანობა.

2. რელიგიურ საქმიანობას უთანაბრდება იმ რელიგიური ორგანიზაციების (ბაერტიანების) საწარმოთა საქმიანობა, რომლებიც გამოსცემენ რელიგიურ (საღვთისმსახურ) ლიტერატურას ან აწარმოებენ რელიგიური დანიშნულების საბნებს; ამ ორგანიზაციების (ბაერტიანების) ან მათი საწარმოების საქმიანობა, რომელიც დაკავშირებულია რელიგიური (საღვთისმსახურ) ლიტერატურის ან რელიგიური დანიშნულების საბნების რეალიზაციასთან (გავრცელებასთან); აგრეთვე ასეთი საქმიანობით მიღებული ფულადი სახსრების გამოყენება რელიგიური საქმიანობის განსახორციელებლად.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი

მუხლი 29. არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის რეგისტრაციის პირობები

1. დანტმერსეზული პირი არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის რეგისტრაციის შესახებ განცხადებას წარუდგენს მარეგისტრირებელ ორბანონს.

2. არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის რეგისტრაციის მოთხოვნის შემთხვევაში განცხადებას უნდა დაერთოს არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის ყველა დამფუძნებლის/წევრის მიერ ხელმოწერილი და სათანადო წესით დამოწმებული სადამფუძნებლო დოკუმენტი (დამფუძნებელთა/წევრთა შეთანხმება), რომელშიც უნდა იქნებოდეს:

ა) არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის სახელწოდება;

ბ) მონაცემები არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის აღბილსამყოფლის (იურიდიული მისამართის) შესახებ;

გ) არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის საქმიანობის მიხანდი;

დ) მონაცემები არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის დამფუძნებლის/წევრის (დამფუძნებლებს/წევრების) შესახებ (წილიკუბრი პირის შემთხვევაში – სახელი, გვარი, დაბადების თარიღი (რიცხვი, თვე, წელი), საცხოვრებელი ადბილის მისამართი და პირადი ნომერი, ხოლო იურიდიული პირის შემთხვევაში – სრული სახელწოდება, სამართლებრივი ფორმა, რეგისტრაციის რეკვიზიტები, წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილი პირი (პირები)); თითოეული დამფუძნებლის/წევრის შესახებ მონაცემები შეიძანება ცალ-ცალკე;

ე) მონაცემები არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის ხელმძღვანელი ორბანონს (ორბანონების) შესახებ;

ვ) არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის ხელმძღვანელი ორბანონს (ხელმძღვანელი პირის) შემენის (არჩევის) წესი და უფლებამოსილების ვადა;

ზ) მონაცემები არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის ხელმძღვანელი პირის შესახებ (სახელი, გვარი, დაბადების თარიღი (რიცხვი, თვე, წელი), საცხოვრებელი ადბილის მისამართი, პირადი ნომერი);

თ) არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის ხელმძღვანელი ორბანონს (ხელმძღვანელი პირის) მიერ გადაწყვეტილების მიღების წესი და პროცედურა;

ი) არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილი პირი (პირები), მისი (მათი) არჩევის წესი და უფლებამოსილების ვადა;

კ) მონაცემები წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილი პირის (პირების) შესახებ (სახელი, გვარი, დაბადების თარიღი (რიცხვი, თვე, წელი), დაბადების ადბილი, საცხოვრებელი ადბილის მისამართი, პირადი ნომერი);

ლ) არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის წევრად მიღების, წევრობიდან ბასვლისა და ბარბიცივის წესი, თუ იბი წევრობაზე დამფუძნებელი არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირია;

მ) რეორბანონიზაციისა და ლიკვიდაციის შესახებ გადაწყვეტილების მიმღები ორბანონს (პირის) დასახელება, გადაწყვეტილების მიღების წესი და პროცედურა, თუ იბი განსხვავდება ამ ნაწილის „თ“ ქვეუნიქტიში მითითებული წესისა და პროცედურისაბან.

3. რეგისტრაციის შესახებ განცხადებას აბრეთვე უნდა დაერთოს:

ა) მომსახურების საფასურის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტი;

ბ) ცნობა არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის აღბილსამყოფლის (იურიდიული მისამართის) შესახებ – აღბილსამყოფლის მისაკუთრის სათანადო წესით დადასტურებული თანხმობა ან აღბილსამყოფლით სარბებლობის თაობაზე დადბენილი წესით გაფორმებული შესაბამისი ხელშეკრულება.

4. სარეგისტრაციო დოკუმენტაციის სანოტარო წესით დამოწმება სავალდებულო არ არის, თუ უფლებამოსილი პირები მას ხელს მარეგისტრირებელ ორბანონსი აწერენ. მარეგისტრირებელი ორბანონს მიერ ხელმოწერის დამოწმების წესი და პირობები ბანისახვრება „საწარო რეესტრის შესახებ“ საქართველოს კანონითა და შესაბამისი კანონქვემდებარე აქტებით.

შემოქმედებისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფცია

დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის
2009 წლის 8 მაისის №348 ბანაკრძელებით

I. შესავალი

შემოქმედებისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფცია და სამოქმედო გეგმა შემუშავდა ეროვნულ უმცირესობათა დაცვის შესახებ ევროპული ჩარჩო კონვენციის (რეტიცივირებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ, 2005 წელი) და “შემოქმედებისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავების შესახებ” საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 აპრილის 639 ბანაკრძელების საფუძველზე. მისი ძირითადი მიზანია დემოკრატიული, კონსოლიდირებული და სავითარებელი ღონისძიებების დაწესება დაწესებული სამოქალაქო საზოგადოების შექმნის ხელშეწყობა, რომელიც მრავალფეროვნებას თავისი კლიენტების წყაროდ მიიჩნევს და ყველა მოქალაქეს უზრუნველყოფს საკუთარი იდენტობის შენარჩუნებისა და განვითარების შესაძლებლობით.

შემოქმედებისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფცია და სამოქმედო გეგმა ეფუძნება საქართველოს კონსტიტუციასა და საქართველოს მიერ ნაკისრ საერთაშორისო ვალდებულებებს. უერთო საზოგადოებრივი კონსენსუსის მიღწევის მიზნით შემოქმედებისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესში უზრუნველყოფილ იქნა ყველა დაინტერესებული მხარის მონაწილეობა. დოკუმენტის პროექტი მომზადდა საქართველოს პრეზიდენტთან არსებული შემოქმედებისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული საბჭოს მიერ, რომლის შემადგენლობაში შედიან საქართველოს პარლამენტის წევრები, სახალხო დამცველი, ეროვნული უმცირესობების, არასამთავრობო ორგანიზაციების, სამინისტროებისა და სხვა სამთავრობო უწყებების წარმომადგენლები. პროექტის მომზადების პროცესში მუდმივი კონსულტაცია მიმდინარეობდა სახალხო დამცველთან არსებულ ეროვნული უმცირესობების საბჭოსთან. შემოქმედებისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული საბჭო აგრეთვე რეგულარულად მართავდა შეხვედრებს ეროვნული უმცირესობებით მჭიდროდ დასახლებული რეგიონების მოსახლეობასთან და ადგილობრივ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან.

შემოქმედებისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფცია განსაზღვრავს სახელმწიფო სტრატეგიასა და ამოცანებს ექვსი ძირითადი მიმართულებით: კანონის უზენაესობა; განათლება და სახელმწიფო ენა; მედია და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა; კოლიტიკური ინტეგრაცია და სამოქალაქო მონაწილეობა; სოციალური და რეგიონალური ინტეგრაცია; კულტურა და თვითმყოფადობის შენარჩუნება. სამოქმედო გეგმა ითვალისწინებს კონკრეტულ ღონისძიებებსა და პროგრამებს ეროვნული კონცეფციის სტრატეგიული მიმართულებების მიხედვით, რომლებიც მომდევნო ხუთი წლის განმავლობაში უნდა განხორციელდეს. სამოქმედო გეგმის შესაბამისი კომპონენტების განხორციელების ვალდებულება ეკისრება მასში მითითებულ კონკრეტულ სახელმწიფო უწყებებს.

სამოქმედო გეგმის განხორციელებას კოორდინირებას უწევს რეინტეგრაციის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მი-ნისტრის აპარატი. სამოქმედო გეგმის განხორციელებისათვის პასუხისმგებელი სახელმწიფო უწყებები, რეინტეგრაციის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის მიერ შემუშავებული პოლიტიკის შესაბამისად, ყოველი თვის 5 რიც-ხვამდე წარუდგინენ მას თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში მომზადებულ ანგარიშებს. ყოველი წლის 10 დეკემბერს რეინ-ტეგრაციის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი წარუდგინს საქართველოს მთავრობასა და შემოქმედებისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნულ საბჭოს მონხმებას პასუხისმგებელი სახელმწიფო უწყებების მიერ სამოქმედო გეგმის განხორციელების შესახებ.

სამოქმედო გეგმის განხორციელებას მონიტორინგს უწევს შემოქმედებისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული საბჭო, რომელიც საჭიროებისამებრ შეიკრძელებს რეკომენდაციებს სამოქმედო გეგმის განხორციელებასთან დაკავშირებით და განიხილავს წინადადებებს სამოქმედო გეგმაში ცვლი-ლებებისა და დამატებების შეტანის თაობაზე.

შემოწმარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციისა და სამოქმედო გეგმის მოქმედება არ შემოიფარგლება იმ ადგილებით, სადაც ტრადიციულად ან დიდი რაოდენობით არიან დასახლებულნი ეროვნული უმცირესობები.

შემოწმარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციისა და სამოქმედო გეგმის დაფინანსების ძირითადი წყაროა საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტი.

II. შემოწმარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციის მიზნები

შემოწმარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციის მიზნებია:

ა) ტოლერანტობისა და ურთიერთობატივისციემის ბაზემოს შემქნა საქართველოში მცხოვრებ ყველა პირს შორის;

ბ) საქართველოს ყველა მოქალაქის უზრუნველყოფა თანაბარი შესაძლებლობით სამოქალაქო, პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური უფლებებით სარგებლობისათვის;

გ) აუცილებელი პირობების შემქნა საქართველოს პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში იმ პირთა ეფექტიანი მონაწილეობისათვის, რომლებიც ეროვნულ უმცირესობებს მიეკუთვნებიან;

დ) ეროვნული უმცირესობებისათვის განათლების ყველა საფეხურის თანაბარი ხელმისაწვდომობისა და ზოგადი განათლების სფეროში სპეციალური საბანანათლებლო საჭიროებების უზრუნველყოფა;

ე) აუცილებელი პირობების შემქნა ეროვნული უმცირესობების კულტურის შენარჩუნებისა და განვითარებისათვის, მათი თვითმყოფადობის ძირითადი ელემენტების, კერძოდ, რელიგიის, ენის, ტრადიციებისა და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისათვის.

III. შემოწმარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციის პრინციპები

შემოწმარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციის პრინციპებია:

ა) საქართველოს ყველა მოქალაქის თანასწორობა, დისკრიმინაციის დაუშვებლობა და ტოლერანტობის ტრადიციის განმტკიცება;

ბ) ბალანსის შენარჩუნება სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნული უმცირესობების იდენტობის დაცვას შორის, სამოქალაქო ინტეგრაციის ნებაყოფლობითობა და იკუთვებითი ასიმილაციის დაუშვებლობა;

გ) ეროვნულ უმცირესობებს მიკუთვნებულ პირთა თავი-სუფალი არჩევანის უფლება – მოქმედენ თუ არა მათ, როგორც ეროვნული უმცირესობების წარმომადგენლებს;

დ) ეროვნულ უმცირესობებს მიკუთვნებულ პირთა უფლება, როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად განახორციელონ ის უფლებები და თავისუფლებები, რომლებიც გამოდინარემებს საქართველოს კონსტიტუციისა და ეროვნული უმცირესობების დაცვის შესახებ ევროპული ჩარჩო კონვენციიდან;

ე) ეროვნული უმცირესობების ეფექტიანი მონაწილეობა ყველა იმ გადაწყვეტილების მიღებაში, რომელიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ ეხება მათი იდენტობის დაცვასა და განვითარებას;

ვ) შემოწმარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის სამოქმედო გეგმის განხორციელების მონიტორინგის პროცესში საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ჩართულობის უზრუნველყოფა.

IV. შემოწმარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციის ძირითადი მიმართულებები

1. კანონის უზენაესობა

კანონის უზენაესობა შემოწმარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციის ერთ-ერთი სტრატეგიული მიმართულებაა, რომელიც მოიცავს შემდეგი ამოცანების განხორციელებას:

ა) საქართველოს კანონმდებლობის შემდგომი ჰარმონიზაცია საქართველოს საერთაშორისო ვალდებულებებთან;

ბ) ეროვნული უმცირესობების მიერ მართლმსაჯულების სისტემის ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება;

ბ) დისკრიმინაციული მოკვრობისგან ეროვნული უმცირესობების ეფექტიანი დაცვის უზრუნველყოფა;

დ) საჯარო მოსამსახურეთა ცნობიერების ამაღლება ეროვნული უმცირესობების უფლებებსა და ანტიდისკრიმინაციულ კანონმდებლობასთან მიმართებაში.

2. ბანათლება და სახელმწიფო ენა

სამოქალაქო ინტეგრაციის ერთ-ერთი ყველაზე სერიოზული გამოწვევაა ეროვნული უმცირესობების მიერ სახელმწიფო ენის არცოდნა, რაც მნიშვნელოვნად აფერხებს მათ სრულფასოვან მონაწილეობას ქვეყნის პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. საწყის ეტაპზე აუცილებელია ეროვნული უმცირესობების მოტივაციის ამაღლების ხელშეწყობა, დაეუფლონ ქართულ ენას, და სპეციალური საბანანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლეების ინტეგრაციის მხარდაჭერი პროგრამების განხორციელება. ამ მიმართულებით დასახულია შემდეგი ამოცანები:

ა) ეროვნული უმცირესობების წარმომადგენელთათვის სკოლამდელი ბანათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა;

ბ) ეროვნული უმცირესობების წარმომადგენელთათვის საშუალო ბანათლების მიღების ხელშეწყობა;

ბ) ეროვნული უმცირესობების წარმომადგენელთათვის უმაღლესი ბანათლების ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება;

დ) სახელმწიფო ენის სწავლების ხელშეწყობა;

ე) ბანათლების სფეროში საჯარო დისკუსიისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ხელშეწყობა.

3. მედია და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა

ეროვნული უმცირესობების ინფორმირების კუთხით მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადაიდგა საზოგადოებრივი მაუწყებლის მიერ, რომლის ეთერშიც 2005 წლიდან გადის საინფორმაციო პროგრამები ეროვნული უმცირესობების ენებზე. უკანასკნელ პერიოდში განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების მიხედვით, საზოგადოებრივი მაუწყებლის პროგრამული ბიუჯეტის არანაკლებ 25% უნდა მოხმარდეს უმცირესობების ენებზე მოგზადებული პროგრამების გადაცემას. სახელმწიფო ენის ცოდნის დაბალი დონისა და ქართული სამაუწყებლო მედიის პირითადად ქართულენოვანი მაუწყებლობის ბათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია სპეციალური ღონისძიებების გატარება ეროვნული უმცირესობების ჯეროვანი ინფორმირების უზრუნველ-საყოფად. ამ მიმართულებით დასახულია შემდეგი ამოცანები:

ა) ეროვნული უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონებში ეროვნული მაუწყებლობის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა;

ბ) ეროვნული უმცირესობების ენებზე სამაუწყებლო პროგრამების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა;

ბ) სამაუწყებლო პროგრამებში ეროვნული უმცირესობების გაშუქებისა და მონაწილეობის უზრუნველყოფა;

დ) ეროვნული უმცირესობების ენებზე ელექტრონული და ბეჭდვითი მედიის ხელშეწყობა;

ე) მედიაში ტოლერანტობისა და კულტურული პლურალიზმის დამკვიდრების ხელშეწყობა.

4. პოლიტიკური ინტეგრაცია და სამოქალაქო მონაწილეობა

ეროვნული უმცირესობების პოლიტიკური ინტეგრაციისა და სამოქალაქო მონაწილეობის დონის ამაღლების მიზნით ბოლო წლებში ტარდება საჯარო მოხელეთა კვალიფიკაციის ამაღლების ტრენინგები ეროვნული უმცირესობების წარმომადგენელთათვის; ტრადიციულად ან დიდი რაოდენობით ეროვნული უმცირესობებით დასახლებულ მუნიციპალიტეტებში მიმდინარეობს მათი წახალისება საჯარო სამსახურში შერჩევისას, ხოლო საარჩევნო მასალები და ბიულეტენები ქვეყნდება მათ გზოგლიურ ენებზე. ეროვნული უმცირესობების საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში აქტიური ჩართვა მეტწილად დამოკიდებული იქნება სახელმწიფო ენის ცოდნის დონის ამაღლებასა და საწყის ეტაპზე სახელმწიფოს მიერ მათ წახალისებაზე საჯარო სამსახურში მუშაობის დასაწყებად. აღნიშნული მიმართულებით დასახულია შემდეგი ამოცანები:

ა) ეროვნული უმცირესობების თანასწორი საარჩევნო უფლების უზრუნველყოფა;

ბ) გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში ეროვნული უმცირესობების მონაწილეობის გაუმჯობესება;

ბ) ეროვნულ უმცირესობათა დაცვის შესახებ ევროპული ჩარჩო კონვენციის კოკულაროზაცია.

5. სოციალური და რეგიონალური ინტეგრაცია

ბოლო წლებში მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ ცხოვრებაში ეროვნული უმცირესობების სრულფასოვანი მონაწილეობის უზრუნველსაყოფად. ეროვნული უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონებში განხორციელდა ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციისა და სხვა მასშტაბური ეკონომიკური პროექტები. ამ მიმართულებით დასახულია შემდეგი ამოცანები:

ა) ეროვნული უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონებში ინფრასტრუქტურის შემდგომი განვითარება;

ბ) ეროვნული უმცირესობების წარმომადგენელთა პროფესიული გადამზადება და მათი დასაქმების ხელშეწყობა;

ბ) ეროვნული უმცირესობების სოციალური და რეგიონალური მობილობის ხელშეწყობა.

6. კულტურა და თვითმყოფადობის შენარჩუნება

ქვეყნის კულტურულ ცხოვრებაში ეროვნული უმცირესობების მონაწილეობისა და მათი კულტურული მემკვიდრეობის მხარდაჭერის მიზნით სახელმწიფო გეგმავს კონკრეტული ღონისძიებების განხორციელებას სხვადასხვა მიმართულებით, რაც მოიცავს შემდეგი ამოცანების განხორციელებას:

ა) სამოქალაქო ცნობიერების ჩამოყალიბების ხელშეწყობა;

ბ) ეროვნული უმცირესობების კულტურული თვითმყოფადობის შენარჩუნების ხელშეწყობა;

ბ) ეროვნული უმცირესობების კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა;

დ) ტოლერანტობის სულისკვეთების მხარდაჭერა, კულტურათაშორისი დიალოგისა და კავშირების ხელშეწყობა;

ე) საქართველოს კულტურულ ცხოვრებაში ეროვნული უმცირესობების მონაწილეობის ხელშეწყობა;

ვ) ეროვნული უმცირესობების კულტურის, ისტორიის, ენისა და რელიგიის შესახებ საზოგადოების ცოდნის გაღრმავება და ქვეყნის კულტურულ ღირებულებებზე მათი წარმოჩენა.